KOBZAR'.

Wybir dejakych najkraszczych poezyj

Tarasa Szewczenka,

najbilszoho ukrajinśkoho poeta,

dla tych, szczo znajut' łysze po polśky czytaty,

w soti rokowyny urodyn poeta

złądyw i wydaw

WOŁODYMYR OCHRYMOWYCZ.

Cina 60 sotykiw.

U Lwowi 1914.

Z drukarni „Diła" Rynok 10. Dim „Proświty".

Chto buw Taras Szewczenko?

Dnia 25 lutoho 1814. roku na rosyjśkij Ukrajini, na Kyjiwszczyni, w seli Morynciach, zwenyhorodśkoho powitu, u bidnoho selanyna-kripaka Hryhorija Szewczenka narodyłaś na świt piata dytyna — chłopczyk Taras. Złydni panuwały w chati. Semja Szewczenka z hołodu puchła i dity zmałeczku ponewirjałyś. To buło szcze za kripactwa, za panszczyny, koły lude tilky w nedilu, abo w światа robyły na sebe, a wsi budni dni — na pana. Oto-ż i małeńkomu Tarasowy doweło sia bahato łycha zaznaty. A najhirsze stało, jak pomerła joho maty, a bat'ko ożenyw sia w druhe: naterpiw sia Taras wid łychoji maczuchy! Ta szcze chocz poky bat'ko żywyj buw, to win pro Tarasa dbaw: widdaw joho do diaka pyśma wczyty sia. Jak mynuło chłopcewy 12 lit, pomer i bat'ko. Zistaw sia Taras sam na świti Bożomu, bez dobroho słowa łaskawoho, bez prytułku, nikomu nepotribnyj. Piszow i win u najmy. Potim w susidnych malariw maluwaty

wczyw sia, stawaw za pastucha, potim znow u najmy piszow, aż poky na szisnajciatij wesni ne wziato joho do pańskoho dwora do posłuhy. Zhodom prystawyły joho do pańskych pokojiw. Pana t:ho zwały Engelhardtom. Pomityw win, szczo Taras do malowania ochoczyj; wse szczoś wuhłem abo oływcem maluje, — taj widdaw joho u Warszawu do malara w nauku. Potim, perejichawszy do Peterburha, pan zakontraktuwaw Szewczenka (r. 1831) na czotyry roky malarewy Szyrjajewu u Peterburzi. Tut joho posyłały pidłohy ta dachy na domach abo steli ta parkany maluwaty. U Peterburzi jakoś doweło sia Szewczenkowy strinutyś z zemlakom malarem Soszenkom, a toj uże poznajomyw joho z moskowśkym pyśmennykom Żukowśkym, zemlakom Hrebinkoju ta z malaramy Wenecjanowym, Brjułowym ta druhymy. Pobaczyły wony, szczo z mołodoho Szewczenka lude budut', bo maje win wełykyj chyst do malowania, jasnyj rozum, ta szcze j tałan pyśmennyćkyj. Ot i zachodyłyś wony ta j wykupyły joho z kripactwa (z panszczyny) za piwtretia tysiaczi karbowanciw 22 kwitnia 1838 r. szczob można jomu buło wstupyty do Peterburśkoji Akademiji malarstwa — sebto do najwysczoji szkoły, de najkrascze wczat' maluwaty. Skinczywszy w Akademiji nauku, Szewczenko wernuw sia na swoju ridnu Ukrajinu do Kyjiwa. Wże j todi win maw sławu ne tilky malarja, a j szcze bilszu sławu pyśmennyka -- poeta, szczo składaw czudowi, hołosni pisni naszoju ridnoju mowoju. Toju mowoju horduwały pa-

ny; kazały wony, szczo ukrajinśka mowa — mużyćka, chłopśka mowa, szczo nidoczoho wona ne zdatna, chocz howoryły j howorjat' neju desiatky milioniw naszoho narodu. A Szewczenko pered ciłym świtom dowiw, szczo se neprawda; win toju, mowlaw, mużyćkoju chłopśkoju składaw taki czudowi pisni pro beztałanie naszoji neńky-Ukrajiny ta pro hirku dolu temnoho ludu, szczo uweś swit nazwaw Szewczenka wełykym, sławnym poetom.

Ta nedowho doweło sia buty Sewczenkowy u Kyjiwi. W kupi z druhymy lud'my, szczo zasnuwały tak zwane Kyryło-Metodijiwśke bractwo, Szewczenka zaaresztowano i zawdano na karu. Widdano joho w sałdaty i zasłano aż na Sybir w orenburśki stepy. 10 lit (wid 1847 do 1857 r.) perebuwaw poet w tiażkij newoli, sered czużych ludej. Ważko żyty na czużyni a Szewczenkowy szcze buło tiaższe, bo zaboronyły jomu pysaty j maluwaty. Ta nijaka zaborona j kara ne mohła zahasyty żywoji dumky Szewczenkowoji! Potajemno w noczy pysaw win swoji pisni, ta za cholawoju chowaw win jich wid naczalstwa. I newilnykom buwszy, spiwaw win hołosno w swojich pisniach pro wolu, braterstwo ta riwnist' usich ludej, pro tałan dolu ridnoho narodu. Duże poszkodyło Szewczenkowy zasłanie (wyhnanie) i prożyw win na woli wsioho tilky try roky, perebuwszy jich to na Wkrajini, to w Peterburzi. Si ostanni roky swoho wiku pokław win na pyśmennyćku praciu, poskładaw czymało nowych wirsziw, drukuwaw pysani peredsze. I bahatob szcze daw

win switowy wysokych, prekrasnych tworiw, kołyb tiażka newola ne pidtoczyła joho zdorowle.

Pomer Szewczenko u Peterburzi na 47 roci swoho żytia, 26 lutoho 1861 roku. Pomer nasz Kobzar, tak i ne diżdawszyś na własni oczy pobaczyty wyzwołenia z kripactwa swoho narodu, zadla jakoho pobywaw sia ciłyj swij wik. Ałeż pered samoju smertiju win diznaw sia, szczo szwydko wyjde wola, bo manifest pro skasowanie kripactwa (panszczyny) buw ułożenyj szcze za joho żytia (19 łutoho).

Tiło joho zemlaky perewezły z Peterburha na Ukrajinu, te j pochowały pid Kanewom na wysokomu berezi Dniprowomu, bo tak szcze za żytia win sam zapowidaw.

Teper bahato ludej — i swojich, i czużych szczo lita prybuwaje wkłonyty sia mohyli naszoho Kobzarja.

Bahato buło i jest' sławnych pyśmennykiw u naszoho narodu, ta nichto szcze ne zdobuw sobi bilszoji sławy w naszomu pyśmenstwi, jak Szewczenko. Win — nasza sława j hordoszczi, nasz prorok i uczytel! I ne tilky my, Ukrajinci, tak hłyboko szanujemo swoho Kobzarja, a j skriż po wsiomu switu joho majut' za odnoho z najsławnijszych poetiw.

Za wiszczoż jomu taka czest', taka szanoba? A najbilsze za te, szczo win je szczyronarodnij poet. Wyjszowszy z pid ubohoji selanśkoji strichy, na sobi samomu zaznaw win kripaćku newolu. Wse żytie boliw win sercem za bidnyj, zanedbanyj, ridnyj jomu ukrajinśkyj narod i wsich bidołasznych ludej na switi. We-

łykyj zastypnyk narodnij, win zawsihdy i skriż boronyw narodni prawa, bo wsi-ż lude, mowlaw Kobzar, „i paniata i starczata — Adamowi dity“! Win tak lubyw swij ridnyj kraj, szczo hotowyj buw pereterpity wse, aby tilky Ukrajina buła szczasływoju, i bażaw, szczob usi my tak samo lubyły jiji...

„Swoju Ukrajinu lubit', — kazaw win, — lubit' jiji, bo wremja lute, w ostanniu tiażkuju minutu za neji Hospoda molit'.“ Rozrywało sia joho serce, obchopłene newymownym żałem, szczo ridni dity Ukrajiny curajut' sia ridnoji mowy, swoho narodu, pokydajut' joho na potału, a samy prystajut' do czużych. „Uczite sia braty moji“, — ozywajet' sia win do wsich nas Ukrajinciw: - dumajte, czytajte, i czużomu nauczajteś, i swoho ne curajteś: bo chto matir zabuwaje, toho Boh karaje... Obnimite-ż, braty moji, najmenszoho brata, — nechaj maty uśmichnet' sia, zapłakana maty!... Błahosłowit' ditej swojich twerdymy rukamy, i obmytych pociłujte wolnymy ustamy! Obnimit' sia-ż, braty moji, molu was, błahaju!“

Ot za taku szczyrist', lubow do ridnoho ludu, za wełyku prawdywu nauku, jak treba żyty na switi, szczob usim buło kraszcze, i szanujut' wysoko sławnoho poeta — Tarasa Szewczenka.

TARAS SZEWCZENKO.

Iwan Pidkowa[1]).

I.

Buło kołyś — w Ukrajini
Rewiły harmaty;
Buło kołyś — Zaporożci
Wmiły panuwaty!
Panuwały, dobuwały
I sławu i wolu;
Mynuło sia, ostały sia
Mohyły po polu!
Wysokiji ti mohyły,
De lahło spoczyty
Kozaćkeje biłe tiło,
W kytajku powyte,
Wysokiji ti mohyły
Czornijut‘, jak hory,
Ta pro wolu nyszkom w poli
Z witramy howorjat‘.
Swidok sławy didiwszczyny
Z witrom rozmowlaje,
A wnuk kosu nese w rosu,
Za nymy spiwaje.

Buło kołyś — w Ukrajini
Łycho tańciuwało,
Żurba w szynku med, horiłku

[1]) kozaćkyj otaman († 1578).

Postawcem[1]) krużlała.
Buło kołyś dobre żyty
Na tij Ukrajini...
A zhadajmo! może serce
Chocz trochy spoczyne.

II.

Czorna chmara z-za Łymanu[2])
Nebo, sonce kryje;
Synie more zwirjukoju
To stohne, to wyje,
Dnipra hirło zatopyło.
„A nute, chłopiata,
Na bajdaky[3])! More hraje,
Chodim pohulaty!“
Wysypały Zaporożci,
Łyman czowny wkryły.
„Hrajże, more!“ zaspiwały,
Zapinyłyś chwyli, jak ti hory:
Ni zemli, ni neba.
Serce mlije, a kozakam
Toho tilky j treba.
Pływut' sobi ta spiwajut',
Rybałka[4]) litaje,
A poperedu otaman
Wede, kudy znaje.
Pochożaje wzdowż bajdaka,
Hasne lulka w roti;
Pohladaje siudy, tudy —
De-to but' roboti?

---

[1]) zbanok, [2]) ujstie riky do morja, [3]) czowny, [4]) rybołow (ptach).

Zakrutywszy czorni wusy,
Za ucho czuprynu,
Pidniaw szapku; czowny stały.
„Nechaj woroh hyne!
Ne w Synopu[1]) otamany,
Panowe mołodci,
A u Carhrad, do sułtana
Pojidemo w hosti!“
— „Dobre, bat'ku otamane!“
Kruhom zarewiło.
„Spasybi wam!“
Nadiw szapku.
Znowu zakypiło
Synie more; wzdowż bajdaka
Znowu pochożaje
Pan otaman, ta na chwylu
Mowczky pohladaje.

Do Osnowianenka[2]).

Bjut' porohy[3]); misiać schodyt',
Jak i persze schodyw.
Nema Siczy, propaw i toj,
Chto wsim werchowodyw.
Nema Siczy! Oczerety
U Dnipra pytajut':
„De-to naszi dity diłyś?
De wony hulajut'?“

---

[1]) turećke misto na połudnewim berezi Czornoho morja, [2]) ukrainśkyj pyśmennyk, [3]) wodospady na Dnipri.

Czajka skyhłyt' litajuczy,
Mow za dit'my płacze;
Sonce hrije, witer wije
Na stepu kozaczim.
    Na tim stepu skriż mohyły
Stojąt' ta sumujut';
Pytajut' sia u bujnoho:
„De naszi panujut'?
De panujut', benketujut'?
De wy zabaryłyś?
Wernite sia! dywite sia:
Żyta pochyłyłyś,
De pasły sia waszi koni,
De tyrsa[1]) szumiła,
De krow Lacha, Tataryna
Morem czerwoniła.
Wernite sia!..“
            — „Ne wernut' sia!“
Zahuło, skazało
Synie more: „ne wernut' sia,
Na wiky propały!“
    Prawda, more, prawda, synie:
Takaja jich dola!
Ne wernut' sia spodiwani,
Ne wernet' sia wola;
Ne wernet' sia kozaczczyna,
Ne wstanut' het'many,
Ne pokryjut' Ukrajinu
Czerwoni żupany...
Obidrana, syrotoju
Ponad Dniprom płacze;

---

[1]) stepowa trawa.

Tiażko, ważko syrotyni,
A nichto ne baczyt',
Tilko woroh, szczo śmijet' sia.
Smij sia, lutyj wraże,
Ta ne duże, bo wse hyne,
Sława ne polaże;
Ne polaże, a roskaże,
Szczo dijałoś w switi,
Czyja prawda, czyja krywda,
I czyji my dity.
Nasza duma, nasza piśnia
Ne wmre, ne zahyne...
Ot de, lude, nasza sława,
Sława Ukrajiny!
Bez zołota, bez kameniu,
Bez chytroji mowy,
A hołosna ta prawdywa,
Jak Hospoda słowo.
Czy tak, bat'ku otamane?
Czy prawdu śpiwaju?
Ech, jakby to!.. Ta szczo j kazat',
Kebety[1]) ne maju
A do toho w Moskowszczyni
Kruhom czużi lude.
„Ne poturaj[2])!“ może skażesz;
Ta szczo z toho bude?
Naśmijut' si ! — Tiażko, bat'ku,
Żyty z worohamy!
Poborow sia b z Moskalamy,
Jak-by małoś syły;
Zaspiwaw by, — buw hołosok,

---

[1]) zdibniśt', syła, [2]) ne pobłażaj, ne popuskaj.

Ta pozyczky zjiły.
Ottake-to łycho tiażke,
Bat'ku ty mij, druże!
Błużu w snihach ta sam sobi:
„Oj ne szumy, łuże!"
Ne wtnu bilsze. A ty, bat'ku,
Jak sam zdorow znajesz,
Tebe lude poważajut',
Dobryj hołos majesz,
Spiwaj że jim, mij hołube,
Pro Sicz, pro mohyły,
Koły jaku nasypały,
Koho położyły;
Pro starynu, pro te dywo,
Szczo buło, mynuło...
Utny bat'ku! szczob nechotia
Na wweś świt poczuły,
Szczo dijałoś w Ukrajini,
Za-szczo pohybała,
Za-szczo sława kozaćkaja
Na wsim świti stała!
Utny bat'ku, orłe syzyj!
Nechaj ja zapłaczu,
Nechaj swoju Ukrajinu
Ja szcze raz pobaczu;
Nechaj szcze raz posłuchaju,
Jak te more hraje,
Jak diwczyna pid werboju
„Hrycia" zaspiwaje;
Nechaj szcze raz uśmichnet' sia
Serce na czużyni,
Poky łaże w czużu zemlu.
W czużij domowyni.

Topola.

Po dibrowi witer wyje,
Hulaje po polu,
Kraj dorohy hne topolu
Do samoho dołu.
Stan wysokyj, łyst szyrokyj —
Na-szczo zełenije?
Kruhom połe, jak te more
Szyroke, synije.
Czumak ide, podywyt' sia,
Taj hołowu schyłyt';
Czaban w ranci z sopiłkoju
Siade na mohyli,
Podywyt' sia — serce nyje:
Kruhom ni byłyny!
Odna, odna, jak syrota
Na czużyni, hyne!
Chtoż wykochaw tonku, hnuczku
W stepu pohybaty?
Postriwajte, wse rozkażu,
Słuchajte-ż, diwczata!
Polubyła czornobrywa
Kozaka diwczyna,
Polubyła, — ne spynyła;
Piszow, taj zahynuw.
Jak-by znała, szczo pokyne,
Buła-b ne lubyła;
Jak-by znała, szczo zahyne,
Buła-b ne pustyła:
Jak-by znała, ne chodyła-b

Pizno za wodoju,
Ne stojała-b do piwnoczy
Z myłym pid werboju;
Jak-by znała!..
I to łycho —
Poperedu znaty,
Szczo nam w świti zustrinet' sia...
Ne znajte diwczata!
Ne pytajte swoju dolu!
Samo serce znaje,
Koho lubyt'. Nechaj wjane,
Poky zakopajut'!..
Bo ne dowho, czornobrywi,
Kari oczeniata,
Biłe łyczko czerwonije
Ne dowho, diwczata!
Do południa, taj zawjane,
Browy połyniajut'...
Kochajte sia ż, lubite sia,
Jak serdeńko znaje.
Zaszczebecze sołowejko
W łuzi na kałyni,
Zaspiwaje kozaczeńko,
Chodia po dołyni.
Wyspiwuje, poky wyjde
Czornobrywa z chaty:
A win jiji zapytaje;
„Czy ne była maty"?
Stanut' sobi, obijmut' sia
Spiwa sołowejko;
Posłuchajut', rozijdut' sia —
Oboje radeńki.
Nichto toho ne pobaczyt',

Nichto ne spytaje;
„De ty buła? szczo robyła“?
Sama sobi znaje.
Lubyła sia, kochała sia,
A serdeńko mliło:
Wono czuło nedołeńku,
A skazat' ne wmiło.
Ne skazało, ostała sia,
Deń i nicz workuje,
Jak hołubka bez hołuba,
A nichto ne czuje.
Ne szczebecze sołowejko
W łuzi nad wodoju,
Ne śpiwaje czornobrywa,
Stoja pid werboju.
Ne śpiwaje: jak syrota,
Biłym świtom nudyt',
Bez myłoho bat'ko, maty, —
Jak czużiji lude;
Bez myłoho sonce śwityt' —
Jak woroh śmijet' sia;
Bez myłoho śkriź mohyła...
A serdeńko bjet' sia!
Mynuw i rik, mynuw druhyj,
Kozaka ne maje;
Sochne wona, jak kwitoczka, —
Nichto ne pytaje.
„Czoho wjanesz, moja doniu?“
Maty ne spytała,
Za staroho, bohatoho
Nyszczeczkom jednała.
„Idy, doniu!“ każe maty:
„Ne wik diwuwaty,

Win bohatyj, odynokyj,
Budesz panuwaty!"
— „Ne choczu ja panuwaty,
Ne pidu ja, mamo!
Rusznykamy, szczo prydbała
Spusty mene w jamu!
Nechaj popy zaspiwajut',
A drużky zapłaczut';
Łehsze meni w truni łeżat',
Aniż joho baczyt'"
Ne słuchała stara maty,
Robyła, szczo znała:
Wse baczyła czornobrywa,
Sochła i mowczała.
Piszła w noczy do worożky,
Szczob poworożyty:
Czy dowho jij na sim świti
Bez myłoho żyty?
„Babuseńko, hołubońko,
Serce moje, neńko!
Skaży meni szczyru prawdu:
De myłyj serdeńko?
Czy żyw, zdorow, czy win lubyt',
Czy zabuw, pokynuw?
Skaży-ż meni, de mij myłyj?
Kraj świta połynu!
Babuseńko, hołubońko,
Skaży, koły znajesz!
Bo wydaje mene maty
Za staroho za-miż.
Lubyt' joho, moja syza —
Serce ne nawczyty;
Piszła-b że ja utopyłaś —

Żal duszu zhubyty,
Koły ne żyw czornobrywyj.
Zroby, moja ptaszko,
Szczob do domu ne wernułaś...
Tiażko meni, tiażko!
Tam staryj żde z starostamy...
Skaży-ż moju dolu!"
— „Dobre doniu; spoczyń troszky!
Czynyż moju wolu!
Sama kolyś diwuwała,
Teje łycho znaju;
Mynuło sia, nawczyła sia:
Ludiam pomahaju.
Twoju dolu, moja doniu,
Pozatorik znała.
Pozatorik i zillaczka
Dla toho prydbała".
Piszła stara, mow kałamar
Dostała z połyci.
„Oś na tobi sioho dywa!
Pidy do krynyci;
Poky piwni ne śpiwały,
Umyj sia wodoju,
Wypyj troszky sioho zilia,
Wse łycho zahojit'.
Wypjesz — biży, jako moha;
Szczob tam ne kryczało,
Ne ohlań sia, poky stanesz
Aż tam, de proszczałaś.
Odpoczynesz; a jak stane
Misiać sered neba,
Wypyj szcze raz: nepryjide —
W tretie wypyt' treba.

Za perszyj raz, — jak za toj rik,
Budesz ty takoju;
A za druhyj — sered stepu
Tupne kiń nohoju.
Koły żywyj kozaczeńko,
To zaraz prybude.
A za tretij moja doniu,
Ne pytaj, szczo bude!
Ta szcze, czujesz, ne chresty sia!
Bo wse pide w wodu.
Teper że jdy, podywy sia
Na toriczniu wrodu".
    Wziała zilla, pokłonyłaś:
„Spasybi, babuniu!"
Wyjszła z chaty: „Czy jty, czy ni?
Ni, wże ne wernu sia!"
Piszła, wmyłaś, napyła sia,
Mow ne swoja stała;
W-druhe, w-tretie, ta mow sonna,
W stepu zaśpiwała:
    „Pławaj, pławaj, łebedońko,
Po syniomu morju!
Rosty, rosty, topołeńko,
Wse w horu, ta w horu!
Rosty tonka ta wysoka
Do samoji chmary;
Spytaj Boha: czy diżdu ja,
Czy ne diżdu pary?
Rosty, rosty, podywy sia
Za synieje more:
Po tim boci — moja dola,
Po sim boci — hore.
Tam deś myłyj czornobrywyj

Po polu hulaje,
A ja płaczu, lita traczu.
Joho wyhladaju.
Skaży jomu, moje serce,
Szczo śmijut' sia lude;
Skaży jomy, szczo zahynu,
Koły ne prybude!
Sama chocze mene maty
W zemlu zachowaty...
A chtoż jiji hołowońku
Bude dohladaty?
Chto dohlane, rozpytaje,
Na starist' pomoże?
Mamo moja, dołe moja!
Boże myłyj, Boże!
Podywy sia, topoleńko!
Jak nema, zapłaczesz
Do schid sońcia raneseńko,
Szczob nichto ne baczyw.
Rosty-ż, serce topołeńko,
Wse w horu, ta w horu!
Pławaj, pławaj, łebedońko,
Po syniomy morju!"
Taku piśniu czornobrywa
W stepu zaspiwała.
Zilla dywa narobyło —
Topołeju stała.
Ne wernuła sia do domu,
Ne diżdała pary;
Tonka, tonka ta wysoka —
Do samoji chmary.
    Po dibrowi witer wije,
Hulaje po polu,

Kraj dorohy hne topolu
Do samoho dołu.

Chustyna.

U nedilu ne hulała
Na szowk zaroblała,
Ta chustynu wyszywała,
Wyszywajuczy spiwała:
„Chustynoczko mereżanaja,
Wyszywanaja!“
Wyhaptuju, podaruju,
A win mene pociłuje...
Chustyno moja
Malowanaja!
A ja kosu rozplitaju,
Z drużynoju pochożaju...
Doleńko moja
Matinko moja!
Zdywujut' sia w ranci lude,
Szczo w syroty chustka bude,
Mereżanaja,
Malowanaja“.
Ottak wona wyszywała
I w wikonce pohladala:
Czy ne rewut' krutorohi?
Czy ne jde czumak z dorohy?
Ide czumak, z-za Łymanu
Z czużym dobrom, beztałannyj,
Czużi woły pohaniaje,

Pohaniajuczy spiwaje:
„...Dołe moja, dołe!
Czom ty ne takaja,
Jak dola czużaja?
Czy ja pju czy hulaju?
Czy syły ne maju?
Czy do tebe doriżeńky
U stepu ne znaju?
Czy do tebe swoji dary
Ja ne posyłaju?
Je u mene dary:
Oczy moji kari;
Mołoduju moju syłu
Bohaczi kupyły;
Może j diwczynu bez mene
Z ynszym odrużyły...
Nawczyż mene, dołe,
Hulaty nawczy“!
Taj zapłakaw siromacha,
Stepom iduczy...
Oj zastohnaw sywyj puhacz
W stepu na mohyli;
Zażuryłyś czumaczeńky,
Tiażko zażuryłyś:
„Błahosłowy, otamane,
Koło seła staty,
Ta ponesem towarysza
W seło pryczaszczaty“!
Spowidały, pryczaszczały
J worożok pytały;
Ne pomohło!.. Z nesciłenym
W dorohu ruszały.
Czy to pracia zadawyła

Mołoduju syłu?
Czy to nud'ha newsypuszcza
Joho z nih zwałyła?
Czy to lude narobyły
Jomu mołodomu,
Szczo prywezły joho z Donu
Na wozi do domu?
Błahaw Boha, szczob diwczynu
Chocz swoju pobaczyt';
Ne dobłahaw!.. Pochowały,
Nichto j ne zapłacze...
Postawyły hromadoju
Chrest nad syrotoju,
Taj rozijszłyś. Jak byłyna,
Jak łyst za wodoju,
Piszow kozak z sioho świtu,
Wse zabraw z soboju...
A deż taja malowana
Szytaja chustyna?
A deż taja wesełaja
Diwczyna — dytyna?
Na nowomu chresti chustku
Witer rozwiwaje,
A diwczyna u czernyciach
Kosu rozplitaje...

Rozryta mohyła.

Swite tychyj, kraju myłyj,
Moja Ukrajino!

Za-szczo tebe splundrowano,
Za-szczo, mamo, hynesz?
Czy ty rano do schid soncia
Bohu ne mołyłaś?
Czy ty ditoczok nepewnych
Zwyczaju ne wczyła?
— „Mołyłaś ja, turbuwałaś,
Deń i nicz ne spała,
Mojich ditok dohladała,
Zwyczaju nawczała.
Wyrostały moji kwity,
Moji dobri dity, —
Panuwała i ja kołyś
Na szyrokim switi;
Panuwała! O Bohdane,
Nerozumnyj synu!
Podywyś teper na matir,
Na swoju Wkrajinu,
Szczo kołyszuczy spiwała
Pro swoju nedolu,
Szczo spiwajuczy rydała,
Wyhladała wolu!..
Oj Bohdane, Bohdanoczku!
Jak-by buła znała,
U kołyści-b pryduszyła,
Pid sercem pryspała!
Stepy moji zaprodani
Żydowi, Nimoti!
Syny moji na czużyni,
Na czużij roboti;
Dnipro, brat mij, wysychaje,
Mene pokydaje,
A mohyły moji myłi

Moskal rozrywaje.
Nechaj ryje, rozkopuje,
Ne swoje szukaje;
A tym czasom perewertni
Nechaj pidrostajut',
Ta pomożut' Moskałewi
Hospodarjuwaty,
I z matery połatanu
Soroczku zdijmaty!..
Na czetwero rozkopana,
Rozryta mohyła.
Czoho wony tam szukajut'?
Szczo tam schoronyły
Stari bat'ky? — Ech jak-by to,
Jak-by to znajty te,
Szczo tam pochowały,
Ne płakały-b dity,
Maty-b ne rydała.

Zapowit.

Jak umru, to pochowajte
Mene na mohyli,
Sered stepu szyrokoho,
Na Wkrajini myłij;
Szczob łany szyrokopoli
I Dnipro i kruczi
Buło wydno, buło czuty,
Jak rewe rewuczyj!

Jak ponese z Ukrajiny
U synieje more
Krow worożu, ottohdi ja
I łany i hory —
Wse pokynu i połynu
Do samoho Boha...
Pochowajte ta wstawajte
Kajdany porwite,
I wrażoju złoju krowju
Wolu okropite!
I mene w semji wełykij,
W semji wolnij, nowij,
Ne zabud'te pomjanuty
Nezłym tychym słowom!

(Dumka syroty).

Oj odna ja, odna,
Jak byłynońka w poli,
Ta ne daw meni Boh
Ani szczaśtia, ani doli.

Tilko daw meni Boh
Krasu, kariji oczy, —
Taj tiji wypłakała
W samotyni diwoczij.

Ani bratika ja,
Ni sestryczky ne znała,
Miż czużymy zrosła
Ta wże j wjanuty stała...

Deż drużyna moja?
De wy, dobriji lude?
Jich nema, ja sama,
A drużyny — j ne bude!

Weczir.

Sadok wysznewyj koło chaty,
Chruszczi nad wyszniamy hudut',
Płuhatori z płuhamy jdut';
Spiwajut' iduczy diwczata,
A matery weczerjat' żdut'.

Semja weczerja koło chaty;
Weczirnia zirońka wstaje;
Doczka weczerjat' podaje,
A maty chocze nauczaty,
Tak sołowejko ne daje.

Pokłała maty koło chaty
Małeńkych ditoczok swojich,
Sama zasnuła koło jich.
Zatychło wse. Tilko diwczata
Ta sołowejko ne zatych.

(Dumka).

Sonce zachodyt', hory czornijut'
Ptaszeczka tychne, połe nimije;

Radijut' lude, szczo odpoczynut'.
A ja dywlu sia i sercem łynu
W temnyj sadoczok na Ukrajinu;
Łynu ja, łynu, dumu hadaju,
I niby serce odpoczywaje.
Czornije połe, i haj, i hory,
Na synie nebo wychodyt' zorja.
Oj zore, zore! — i slozy kanut' —
Czy ty zijszła wże i na Ukrajni?
Czy oczy kari tebe szukajut'
Na nebi synim? czy zabuwajut'?
Koły zabuły, bodaj zasnuły,
Pro moju dołeńku szczob i ne czuły.

(Dumka diwczyny).

Jak-by meni czerewyky,
To piszłab ja na muzyky...
    Horeńko moje!
Czerewykiw ja ne maju,
A muzyka hraje, hraje,
    Żalu zawdaje!

Oj pidu ja bosa połem,
Poszukaju swoju dolu:
    Doleńko moja,
Hlań na mene czornobrywu,
Moja dołe neprawdywa,
    Beztałanna ja!

Diwczatoczka na muzykach

U czerwonych czerewykach —
Ja świtom nużu...
Bez rozkoszi, bez lubowy,
Znoszu swoji czorni browy,
U najmach znoszu!..

(Dumka matery.)

Oj luli, luli, moja dytyno,
W deń i w noczy;
Pidesz, mij synu, po Ukrajini,
Nas kłenuczy.

Synu mij, synu! Ne kłeny tata,
Ne pomjany!
Mene proklatu, ja — twoja maty,
Mene kłeny!..

Mene ne stane, — ne jdy miż ludy,
Idy ty w haj:
Haj ne spytaje, j baczyt‘ ne bude,
Tam i hulaj!

Najdesz u haji tuju kałynu,
To pryhornyś!...
Bo ja lubyła, moja dytyno,
Jiji kołyś.

Jak pidesz w seła, u tiji chaty,
To ne żuryś;

A jak pobaczysz z ditkamy matir,
To — ne dywyś !

(Dumka).

Oj czoho ty poczorniło
Załeneje połe ?
— Poczorniło ja od krowy
Za wolnuju wolu.

Kruh misteczka Beresteczka
Na czotyry myli,
Mene sławni Zaporożci
Swoim trupom wkryły.

Ta szcze mene hajworony
Ukryły z piwnoczy,
Klujut oczi kozaćkiji
A trupu ne choczut.

Poczorniło ja, załene,
Ta za waszu wolu...
Ja znow budu załenity,
A wy wże nikoły

Ne wernete sia na wolu,
Budete oraty
Mene z tycha, ta orjuczy
Dolu prokłynaty...

(Spiwanka).

Utoptała steżeczku
Czerez jar,
Czerez horu, serdeńko
Na bazar.

Prodawała bubłyky
Kozakam,
Wtorhuwała, serdeńko,
Pjataka.

Ja dwa szahy, dwa szahy
Propyła,
Za kopijku dudnyka
Najniała.

Zahraj meni dudnyku,
Na dudu,
Nechaj swoje łyszeńko
Zabudu !

Ottaka ja diwczyna,
Taka ja...
Swataj mene, serdeńko —
Wyjdu ja !

(Pokynena diwczyna).

Na horodi koło brodu
Barwinok ne schodyt';
Czomuś diwczyna do brodu
Po wodu ne chodyt'.

Na horodi koło tynu
Sochne na tyczyni
Chmil zełenyj, ne wychodyt'
Diwczyna z chatyny.

Na horodi koło brodu
Werba pochyłyłaś;
Zażuryłaś czornobrywa,
Tiażko zażuryłaś.

Płacze, płacze ta rydaje,
Jak rybońka bjet' sia...
A nad neju mołodoju,
Pohaneć śmijet' sia.

Nad Dniprowoju sahoju...

Nad Dniprowoju sahoju
Stojit' jawir miż łozoju,
Miż łozoju z jałynoju,
Z czerwonoju kałynoju...

Dnipro berih ryje, ryje,
Jaworowi koriń myje;
Stojit' staryj, pochyływ sia,
Mow kozak toj zażuryw sia.

Szczo bez doli, bez rodyny
Ta bez wirnoji drużyny,
Bez drużyny i nadiji
W samotyni posywije!

Jawir każe; „pochylu sia,
Ta w Dniprowi skupaju sia".
Kozak każe: „pohulaju
Ta luboji poszukaju".

A kałyna z jałynoju
Ta hnuczkoju łozynoju,
Mow diwczatoczka iz haju
Wychożajuczy spiwajut' —

Powbyrani, zakwitczani
Ta z tałanom zaruczeni,
Dumky — hadońky ne majut', —
Wjut' sia, hnut' sia ta spiwajut'...

Najmyczka.

U nedilu w ranci rano,
Połe kryło sia tumanom;
U tumani na mohyli,
Jak topola, pochyłyłaś
Mołodycia mołodaja.
Szczoś do łona pryhortaje
Ta z tumanom rozmowlaje:
„Oj tumane, tumane,
Mij łatanyj tałane!
Czomu mene ne schowajesz
Ottut sered łanu?
Comu mene ne zadawysz
U zemlu ne wdawysz?
Czomu meni złoji doli,
Czom wiku ne zbawysz?
Ni, ne dawy, tumanoczku!
Schowaj tilko w poli,
Szczob nichto ne znaw, ne baczyw
Mojeji nedoli!
Ja ne odna, jest' u mene
I bat'ko i maty...
Jest' u mene — tumanoczku,
Tumanoczku, brate! —
Dytia moje... Mij synoczku,

Nechreszczenyj synu!
Ne ja tebe chrestyty-mu
Na łychu hodyny;
Czużi łude chrestyty-mut',
Ja ne budu znaty,
Jak i zowut'... Dytia moje!
Ja buła bohata...
Ne łaj mene! mołyty-muś,
Iz samoho neba
Dolu wypłaczu slozamy
I poszlu do tebe"!
    Piszła pełem rydajuczy,
W tumani chowałaś,
Ta kriż slozy tycheseńko
Pro wdowu spiwała.
Jak udowa w Dunajewi
Syniw pochowała:
    „Oj u poli mohyła;
Tam udowa chodyła,
Tam chodyła, hulała,
Truty-zilla szukała.
Truty-zilla ne najszła,
Ta syniw dwoch pryweła.
W kytajeczku powyła
I na Dunaj odnesła:
  „Tychyj, tychyj Dunaj!
  „Mojich ditok zabawlaj,
  „Ty, żowteńkyj pisok!
  „Nahoduj mojich ditok,
  „I skupaj, i spowyj,
  „I soboju ukryj" "!

I.

Buw sobi did ta baba,
Z dawnioho dawna, u haji nad stawom
U-dwoch sobi na chutori żyły,
Jak ditoczok dwoje
Usiudy oboje.
Szcze z-małeczku u-dwoch jahniata
[pasły,
A potim pobrały sia,
Chudoby diżdały sia,
Prydbały chutir, staw i młyn,
Sadok u haji rozwely
I pasiku czymału,
Wsioho nadbały.
Ta ditoczok u jich Bih-ma,
A smert' z kosoju za płeczyma.
Chto-ż jich starist' prywytaje,
Za dytynu stane?
Chto zapłacze, pochowaje?
Chto duszu spomiane?
Chto pożywe dobro czestno
W dobruju hodynu,
I zhadaje diakujuczy,
Jak swoja dytyna?..
Tiażko ditej hoduwaty
U bezwerchij chati,
A szcze hirsze starity sia
U biłych pałatach,
Starity sia, umyraty,
Dobro pokydaty,

Czużym ludiam, czużym ditiam
Na śmich, na roztratu!

II.

I did i baba u nedilu
Na pryspi w dwoch sobi sydiły
Harneńko, w biłych soroczkach.
Syjało sonce w nebesach,
Ani chmarynoczky, ta tycho
Ta lubo, jak u raji.
Schowało sia u serci łycho,
Jak zwir u temnim haji.
W takim raji czohob, bacz sia,
Starym sumuwaty?
Czy to dawnie jake łycho
Prokynułoś w chati?
Czy wczorasznie, zadawłene
Znow zaworuszyłoś?
Czy szcze tilko zaklunułoś,
I raj zapałyło?
Ne znaju, szczo i pisla czoho
Stari sumujut'! Może wże
Otse zbyrajut' sia do Boha,
Ta chto w dałekuju dorohu
Jim dobre konej zapriaże?
„A chto nas, Naste, pochowaje,
Jak pomremo?"
— „J sama ne znaju!
Ja wse otse mirkuwała,
Ta aż sumno stało:
Odynoki zostariłyś...

Komu ponadbały
Dobra sioho?"
— „Striwaj łyszeń!
Czy czujesz? szczoś płacze
Za worit'my... mow dytyna!
Pobiżim łysz! Baczysz?
Ja zhaduwaw, szczo szczoś bude!"
I razom schopyłyś,
Ta do worit. Prybihajut',
Mowczky zupynyłyś:
Pered samym perełazom —
Dytyna spowyta,
Ta ne tuho, j noweńkoju
Swytynoju wkryta;
Bo to maty spowywała,
I litom ukryła
Ostannioju swytynoju!.
Dywyłyś, mołyłyś
Stari moji. A serdeszne
Nenacze błahaje:
Wypruczało ruczeniata
J do jich prostiahaje
Maniusińki... I zamowkło,
Nenacze ne płacze,
Tilky pchyka.
„A szczo, Naste?
Ja j kazaw! Ot baczysz!
Ot i tałan, ot i dola!
I ne odynoki!
Bery-ż łyszeń ta spowywaj!
Acz jake, niwroku!
Nesy-ż w chatu, a ja werchy
Kynuś za kumamy

W Horodyszcze.
Czudno jakoś
Dijet‘ sia miż namy!
Odyn syna prokłynaje,
Z chaty wyhaniaje;
Druhyj świczeczku, serdesznyj,
Potom zaroblaje
Ta rydajuczy stanowyt‘
Pered obrazamy:
Nema ditej!.. Czudno jakoś
Dijet‘ sia miż namy.

III.

Aż try pary na radoszczach
Kumiw nazbyrały,
Ta w-weczeri j ochrestyły
I Markom nazwały.
Roste Marko. Stari moji
Ne znajut‘, de dity,
De posadyt‘, de położyt‘
I szczo z nym robyty.
Mynaje rik. Roste Marko,
I dijna korowa
U rozkoszi kupajet‘ sia.
Aż oś czornobrowa
Ta mołoda, biłołycia
Pryjszła mołodycia
Na toj chutir błahodatnyj
U najmy prosyt‘ sia.
„A szczoż?“ każe: „woźmim,
[Naste!

— „Woźmimo, Trochyme!
Bo my stari, nezdużajem,
Ta taky j dytyna,
Chocza wono wże j pidrosło,
To wseż taky treba
Koło joho pikłuwatyś".
— „Ta wono-to treba,
Bo j ja swoju wże czastoczku
Prożyw, sława Bohu,
Pidtoptaw sia. Tak szczoż teper,
Szczo woźmesz, neboho?
Za rik, czy jak?"
— „A szczo daste".
— „E, ni! treba znaty,
Treba, doczko, liczyt' płatu,
Zarobłenu płatu;
Bo skazano: chto ne liczyt',
To toj i ne maje.
Tak ottak chyba, neboho:
Ni ty nas ne znajesz,
Ni my tebe; a pożywesz,
Rozdywysz sia w chati,
Ta j my tebe pobaczymo. —
Ottohdi j za płatu.
Czy tak, doczko?"
— „Dobre, diad'ku!"
— „Prosymo-ż u chatu!"
Pojednałyś. Mołodycia
Rada ta wesela,
Niby z panom powinczałaś,
Zakupyła seła,
I u chati, i na dwori,
I koło skotyny.

U-weczeri i w-doświta;
A koło dytyny
Tak i pada, niby maty:
W budeń i w nedilu
Hołowońku jomu zmyje,
J soroczeczku biłu
Szczo deń bożyj nadiwaje.
Hrajet' sia, spiwaje,
Robyt' wozyky, a w świato
To j z ruk ne spuskaje!
Dywujut' sia stari moji
Ta molat' sia Bohu.
A najmyczka newsypuszcza
Szczo-weczir, neboha,
Swoju dolu prokłynaje,
Tiażko, ważko płacze;
I nichto toho ne czuje,
Ne znaje j ne baczyt'
Opricz Marka małeńkoho.
Tak wono ne znaje,
Czoho najmyczka słozamy
Joho umywaje;
Ne zna Marko, czoho wona
Tak joho ciłuje,
Sama ne zjist' i ne dopje,
Joho nahoduje.
Ne zna Marko, jak w kołysci
Czasom sered noczy
Prokynet' sia, woruchnet' sia.
To wona wże skoczyt',
I ukryje, perechrestyt'
Tycho zakołysze;
Wona czuje w druhij chati,

Jak dytyna dysze,
W-ranci Marko do najmyczky
Ruczky prostiahaje,
I mamoju newsypuszczu
Hannu nazywaje.
Ne zna Marko, roste sobi
Roste, wyrostaje.

IV.

Czy mało lit perewernułoś,
Wody czymało utekło;
I w chutir łycho zawernuło,
I sliz czymało prynesło.
Babusiu Nastiu pochowały
I łedwe, łedwe odwołały
Trochyma dida. Prohuło
Proklate łycho, taj zasnuło.
Na chutir znowu błahodat‘
Z-za haju temnoho wernułaś
Do dida w chatu spoczywat‘.
Uże Marko czumakuje
I w oseny ne noczuje
Ni pid chatoju, ni w chati.
Koho-nebud‘ treba swatat‘.
„Koho ż by tut“? staryj duma
I prosyt‘ porady
U najmyczky. A najmyczka
Do cariwny-b rada
Słat‘ starosty; „Treba Marka
Samoho spytaty“.
— „Dobre, doczko! spytajemo,

Ta j budemo swatat'".
Rozpytały, poradyłyś,
Taj za starostamy
Piszow Marko. Wernuły sia
Lude z rusznykamy,
Z światym chlibom obminenym.
Pannu u żupani,
Taku kraiu wyswatały,
Szczo chocz za het'mana,
To ne sorom. Ottake-to
Dywo zapopały!
„Spasybi wam!“ staryj każe,
„Teper, szczob wy znały,
Treba kraju dowodyty,
Koły j de winczaty.
Taj wesilla! Ta szcze oś szczo:
Chto w nas bude maty?
Ne dożyła moja Nastia!..“
Taj załywś slozamy.
A najmyczka u porohu
Wchopyłaś rukamy
Za odwirok, taj zomliła...
Tycho stało w chati;
Tilko najmyczka szeptała:
„Maty... maty... maty!..“

V.

Czerez tyżdeń mołodyci
Korowaj misyły
Na chutori. Staryj bat'ko
Z usijeji syły

Z mołodyciamy tanciuje
Ta dwir wymitaje,
Ta prochożych, projizżaczych
U dwir zakłykaje,
Ta warenoju czastuje.
Na wesilla prosyt'.
Znaj bihaje, a samoho
Łedwy nohy nosiat'.
Skriż harmider, ta rehotnia
W chati i na dwori.
I żołoby wykotyły
Z nowoji komory.
Skriż porańnia: peczut', warjat',
Wymitajut', myjut'...
Ta wse czużi. Deż najmyczka?
Na proszczu u Kyjiw
Piszła Hanna. Błahaw staryj.
A Marko aż płakaw,
Szczob buła wona za matir.
„Ni, Marku! nijako
Meni matirju sydity:
To bahati lude,
A ja najmyczka; szcze j z tebe
Smijaty sia budut'.
Nechaj Boh wam pomahaje!
Pidu pomolu sia
Usim światym u Kyjewi,
Ta j znowu wernu sia
W waszu chatu, jak pryjmete.
Poky maju syły,
Trudyty-muś".
Czystym sercem
Pobłahosłowyła

Swoho Marka, zapłakała
J piszła za worota.
Rozwernuło sia wesilla,
Muzykam robota
I pidkowam. Warenoju
Stoły j ławy myjuť.
A najmyczka szkandybaje,
Pospiszaje w Kyjiw.
Pryjszła w Kyjiw, ne spczyła:
U miszczanky stała,
Naniała sia nosyť wodu,
Bo hroszej ne stało
Na akafyst u Warwary.
Nosyła, nosyła,
Kip iz wisim zarobyła,
J Markowi kupyła
Swiatu szapoczku w peczerach
U Jwana światoho,
Szczob hołowa ne boliła
W Marka mołodoho;
I perstenyk u Warwary
Newistci dostała,
I wsim światym pokłonywszyś,
Do-domu wertałaś.
Wernuła sia. Kateryna
I Marko zustriły
Za worit'my, wweły w chatu
J za stił posadyły;
Napuwały j hoduwały,
Pro Kyjiw pytały,
I w kimnati Kateryna
Odpoczyt' posłała.
„Zaszczo wony mene lublat'?

Zaszczo poważajut'?
O Boże mij myłoserdnyj!
Może wony znajut'?...
Może wony dohadałyś?..
Ni, ne dohadałyś,
Wony dobri"...
I najmyczka
Tiażko zarydała.

VI.

Tryczy kryha zamerzała,
Tryczy roztawała;
Tryczy najmyczku u Kyjiw
Katrja prowożała,
Tak jak matir. I w czetwertyj
Proweła nebohu
Aż u połe do mohyły,
I mołyła Boha,
Szczob szwydeńko wertała sia,
Bo bez neji w chati
Jakoś sumno, niby maty
Pokynuła chatu.
Piśla Preczystoji w nedilu,
Ta piśla perszoji, Trochym
Staryj sydiw w soroczci biłij,
W bryli, na pryspi. Pered nym
Z sobakoju unuczok hraw sia,
A wnuczka w jupku odiahłaś
U Katrynu, i niby jszła
Do dida w hosti. Zaśmijaw sia
Staryj i wnuczku prywitaw.

Nenacze sprawdi mołodyciu.
„A deż ty diła palanyciu?
Czy może w lisi chto odniaw?
Czy po-prostu — zabuła wziaty?
Czy może szcze j ne napekła?
E, sorom, sorom! łepśka maty!“
Aż zyrk! — i najmyczka wwijszła
Na dwir. Pobih staryj striczaty
    Z onukamy swoju Hannu.
    „A Marko w dorozi“?
    Hanna dida pytała sia.
    — „W dorozi szcze j dosi“.
    — „A ja łedwy dodybała
    Do waszoji chaty.
    Ne chotiłoś na czużyni
    Odnij umyraty!
    Koły-b Marka diżdaty sia!
    Tak szczoś tiażko stało“...
I wnuczatam iz kłunoczka
Hostyńci wyjmała:
I chrestyky, j dukaczyky,
J namysta razoczok[1])
Orynoczci, i czerwonyj
Z folhy obrazoczok[2]);
A Karpowi sołowejka
Ta konykiw paru;
I czetwertyj uże persteń
Swiatoji Warwary
Kateryni; a didowi
Iz wosku światoho
Try świczeczky; a Markowi

---

[1]) sznuroczok koraliw. [2]) karukowyj obrazok.

I sobi niczoho.
Ne prynesła; ne kupyła,
Bo hroszej ne stało,
A zarobyt' ne zdużała.
„A oś szcze ostałoś
Piw bubłyczka!“
J po szmatoczku
Ditiam rozdiłyła.

VII.

Wwijszła w chatu. Kateryna
Jij nohy umyła
J połudnuwat' posadyła.
Ne pyła j ne jiła
Moja Hanna.
„Kateryno!
Koły w nas nedila?“
— „Piśla zawtra“.
— „Treba bude
Akafyst naniaty
Mykołajewi światomu
J na czastoczku daty;
Bo szczoś Marko zabaryw sia...
Może de w dorozi
Zanedużaw, sochrań Boże“!
J pokapały słozy
Z starych oczej zamuczenych.
Łedwe, łedwe wstała
Iz-za stoła.
„Kateryno!
Ne ta wże ja stała:

Złedaszcziła, ne zdużaju
I na nohy wstaty.
Tiażko, Katre, umyraty
W czużij, tepłij chati!"
Zanedużała neboha,
Uże j pryczaszczały,
I masłoświatije służyły, —
Ni, ne pomahało!
Staryj Trochym po podwirju
Mow ubytyj chodyt';
Kateryna z bolaszczoji
I oczej ne zwodyt',
Kateryna koło neji
I dniuje j noczuje.
A tym czasom syczi w noczi
Nedobre wiszczujut'
Na komori. Bolaszczaja
Szczo-deń, szczo-hodyna,
Łedwe czuty, pytajet' sia:
„Doniu Kateryno!
Czy szcze Marko ne pryjichaw?
Och, jak-by ja znała,
Szczo diżdu sia, szczo pobaczu,
To szcze-b pidożdała!"

VIII.

Ide Marko z czumakamy,
Iduczy spiwaje,
Ne pospisza do hospody,
Woły popasaje.
Weze Marko Kateryni

Sukna dorohoho,
A bat'kowi szytyj pojas
Szowku czerwonoho,
A najmyczci na oczipok
Parczi[1]) zołotoji
I czerwonu dobru chustku
Z biłoju haboju[2]),
A ditoczkam czerewyczky,
Fig ta wynohradu,
A wsim w kupi czerwonoho
Wyna z Caryhradu
Wider z troje u baryli,
I kawiaru z Donu, —
Wsioho weze, ta ne znaje,
Szczo dijet' sia doma!
    Ide Marko, ne żuryt' sia.
Pryjszow, sława Bohu!
I worota odczyniaje
I mołyt' sia Bohu.
    „Czy czujesz ty, Kateryno?
Biży zustriczaty!
Uże pryjszow! Biży szwydcze,
Szwydcze wedy w chatu!
Sława Tobi, Chryste Boże!
Na-syłu diżdała!“
I „Otcze nasz“ tycho, tycho,
Mow kriż son, czytała.
    Staryj woły wyprjahaje,
Zanozy chowaje
Mereżani[3]), a Katrusia

---

[1]) parcza-materyja tkana zołotom abo sribłom. [2]) haba-biłe sukno turećke, tut biłyj kraj chustky. [3]) zanozy mereżani-wyrizuwani zatyczky w wołowim jarmi.

Marka ohladaje.
— „A deż Hanna, Kateryno?
Ja pak i bajduże!
Czy ne wmerła?“
— „Ni, ne wmerła,
A duże nezduża.
Chodim łyszeń w mału chatu,
Poky wyprjahaje
Woły bat'ko: wona tebe,
Marku, dożydaje“.
Wwijszow Marko w mału chatu
I staw u porohu...
Aż zlakaw sia, Hanna szepcze:
„Sława, sława Bohu!
Chody siudy, ne lakaj sia!..
Wyjdy, Katre, z chaty!
Ja szczoś maju rozpytaty,
De-szczo rozkazaty.
Wyjszła z chaty Kateryna,
A Marko schyływ sia
Do najmyczky u hołowy.
„Marku! Podywy sia,
Podywy sia ty na mene!
Bacz, jak ja zmarniła?
Ja ne Hanna, ne najmyczka,
Ja...“
Ta j zanimiła.
Marko płakaw, dywuwaw sia,
Znow oczy odkryła,
Pylno, pylno podywyw sia, —
J slozy pokotyłyś.
„Prosty mene! Ja karałaś
Weś wik w czużij chati...

Prosty mene mij synoczku!
Ja.. ja twoja maty!"
Ta j zamowkła...
Zomliw Marko.
J zemla zadrżała.
Prokynuw sia... do matery —
A maty wże spała!

Kateryna.

Kochajte sia, czornobrywi,
Ta ne z Moskalamy,
Bo Moskali — czuži lude,
Roblat' łycho z wamy.
Moskal lubyt' žartujuczy,
Žartujuczy kyne;
Pide w swoju Moskowszczynu,
A diwczyna hyne...
Jak-by sama, szcze-b niczoho,
A to j stara maty,
Szczo rodył na świt božyj,
Musyt' pohybaty.
Serce wjane spiwajuczy,
Koły znaje, za-szczo;
Lude sercia ne spytajut',
A skažut': „łedaszczo"!
Kochajte sia ž, czornobrywi,
Ta ne z Moskalamy,
Bo Moskali — czuži lude,
Smijut' sia nad wamy.
Ne słuchała Kateryna
Ni bat'ka ni neńky,
Polubyła Moskałyka,
Jak znało serdeńko.

Polubyła mołodoho.
W sadoczok chodyła,
Poky sebe, swoju dolu
Tam zanapastyła.
Kłycze maty weczerjaty,
A dońka ne czuje:
De żartuje z Moskałykom,
Tam i zanoczuje.
Ne dwi noczy kari oczy
Lubo ciłuwała,
Poky sława na wse seło
Nedobraja stała.
Nechaj sobi złiji lude,
Szczo chotiat', howorjat':
Wona lubyt', i ne czuje,
Szczo wkrało sia hore.
Pryjszły wisty nedobriji, —
W pochod zatrubiły;
Piszow Moskal w Tureczczynu, —
Katrusiu nakryły.
Ne sczuła sia, taj bajduże,
Szczo kosa pokryta:
Za mysłoho, jak spiwaty,
Lubo j potużyty.
Obiciaw sia czornobrywyj,
Koły ne zahyne,
Obiciaw sia wernuty sia:
Tohdi Kateryna
Bude sobi Moskowkoju,
Zabudet' sia hore;
A poky-szczo, nechaj lude
Szczo chotiat' howorjat'.
Ne żuryt' sia Kateryna —

Slizońky wtyraje.
Szczo diwczata na ułyci
Bez neji spiwajut'.
Ne żuryt' sia Kateryna, —
Wmyjet' sia slozoju,
Woźme widra o-piwnoczy,
Pide za wodoju,
Szczob worohy ne baczyły:
Pryjde do krynyci,
Stane sobi pid kałynu.
Zaspiwaje „Hrycia“.
Wyspiwuje, wymowlaje.
Aż kałyna płacze.
Wernuła sia — i radeńka.
Szczo nichto ne baczyw.
He żuryt' sia Kateryna,
I hadky ne maje,
U noweńkij chustynoczci
W wikno wyhladaje.
Wyhladaje Kateryna...
Mynuło piw roku;
Zanudyło koło sercia,
Zakołoło w boku.
Nezdużaje Kateryna,
Łedwe łedwe dysze...
Wyczuniała, ta w zapiczku
Dytynu kołysze.
A żinoczky tycho dzwoniat',
Materi hłuzujut',
Szczo Moskali wertajut' sia
Ta w neji noczujut'.
— „W tebe doczka czornobrywa,
Ta szcze j ne jedyna,

A musztruje u zapiczku
Moskowśkoho syna.
Czornobrywoho prydbała...
Mabut' sama wczyła"...
Bodaj że was, cokotuchy,
Ta złydni pobyły!...
Kateryno, serce moje!
Łyszeńko z toboju!
De ty w świti podinesz sia
Z małym syrotoju?
Chto spytaje, prywitaje
Bez myłoho w świti?
Bat'ko, maty — czużi lude,
Tiażko z nymy żyty!
Wyczuniała Kateryna,
Odsune kwatyrku,
Pohladaje na ułyciu,
Kołysze dytynku;
Pohladaje: nema, nema!
Czy toż i ne bude?
Piszła-b w sadok popłakaty,
Tak dywlat' sia lude.
Zajde sonce, Kateryna
Po sadoczku chodyt',
Na ruczeńkach nosyt' syna,
Oczyci powodyt':
„Ottut z musztry wyhladała,
Ottut rozmowlała,
A tam... a tam... synu, synu!..“
Taj ne dokazała.
Zełenijut' po sadoczku
Czereszni ta wyszni;
Jak i persze wychodyła,

Kateryna wyjszła,
Wyjszła, ta wże ne spiwaje.
Jak persze spiwała,
Jak Moskala mołodoho
W wysznyk dożydała.
Ne spiwaje czornobrywa.
Klane swoju dolu
A tymczasom worożeńky
Czyniat' swoju wolu,
Kujut' riczy nedobriji.
Szczo maje robyty?
Jakby mylyj czornobrywyj,
Umiw by spynyty...
Tak dałeko czornobrywyj,
Ne czuje, ne baczyt',
Jak worohy smijut' sia jij,
Jak Katrusia płacze.
Може wbytyj czornobrywyj
Za tychym Dunajem;
A może — wże w Moskowszczyni
Druhuju kochaje!
Ni, czorniawyj ne ubytyj,
Win żywyj, zdorowyj...
A de-ż najde taki oczy,
Taki czorni browy?
Na kraj świta, w Moskowszczyni,
Po tim boci morja,
Nema nihde Kateryny, —
Ta zdałaś na hore!..
Wmiła maty browy daty,
Kari oczeniata,
Ta ne wmiła na sim świti
Szczastia-doli daty.

A bez doli biłe łyczko —
Jak kwitka na poli:
Pecze sonce, hojda witer,
Rwe wsiakyj po woli.
Umywaj że biłe łyczko
Dribnymy slozamy!
Bo wernułyś Moskałyky
Ynszymy szlachamy.

II.

Sydyt' bat'ko kineć stoła,
Na ruky schyływ sia,
Ne dywyt' sia na świt Łożyj:
Tiażko zażuryw sia.
Koło joho stara maty
Sydyt' na osłoni.
Za slozamy łedwe, łedwe
Wymowlaje doni:
„Szczo, wesilla, doniu moja?
A deż twoja para?
De śwityłky z drużeńkamy,
Starosty, bojare?
W Moskowszczyni, doniu moja!
Idy jich szukaty!
Ta ne każy dobrym ludiam,
Szczo je w tebe maty.
Proklatyj czas-hodynońka,
Szczo ty narodyłaś!
Jak-by znała, do schid soncia
Buła-b utopyła:
Zdałaś tohdi-b ty hadyni,

Teper — Moskałewy...
Doniu moja, doniu moja,
Ćwite mij rożewyj!
Jak ja hirko, jak ptaszeczku,
Kochała, rostyła
Na łyszeńko... Doniu moja!
Szczo ty narobyła?..
Oddiaczyła!.. Idy-ż, szukaj
U Moskwi swekruchy!
Ne słuchała mojich riczej,
To jiji posłuchaj!
Idy, doniu, najdy jiji,
Najdy, prywytaj sia,
Bud' szczasływa w czużych ludiach,
Do nas ne wertaj sia!
Ne wertaj sia, dytia moje,
Z dałekoho kraju!..
A chto-ż moju hołowońku
Bez tebe schowaje?
Chto zapłacze nado mnoju,
Jak ridna dytyna?
Chto posadyt' na mohyli
Czerwonu kałynu?
Chto bez tebe hrisznu duszu
Pomynaty bude?
Doniu moja, doniu moja,
Dytia moje lube!
Idy od nas!..“
Łedwe, łedwe
Pobłahosłowyła:
„Boh z toboju“! Ta, jak mertwa,
Na dił powałyłaś.
Obizwaw sią staryj bat'ko:

„Czoho żdesz nebohoʔ"
Zarydała Kateryna,
Ta buch jomu w nohy:
„Prosty meni, mij bateczku,
Szczo ja narobyła!
Prosty meni, mij hołube,
Mij sokołe myłyj!"
— „Nechaj tebe Boh proszczaje
Ta dobriji lude;
Mołyś Bohu ta jdy sobi,
Meni łehsze bude".
Łedwe wstała, pokłonyłaś,
Wyjszła mowczky z chaty:
Ostały sia syrotamy
Staryj bat'ko j maty.
Piszła w sadok u wysznewyj,
Bohu pomołyłaś,
Wziała zemli pid wyszneju,
Na chrest poczepyła:
Promowyła: „Ne wernu sia!
W dałekomu kraju
W czużu zemlu czuži lude
Mene zachowajut';
A swojeji sia krychotka
Nado mnoju łaże,
Ta pro dolu, moje hore,
Czużym ludiam skaże...
Ne roskazuj, hołubońko,
Deb ni zachowały,
Szczob hrisznoji na sim świti
Lude ne zajmały!
Ty ne skażesz... oś chto skaże,
Szczo ja joho maty!

Beże ty mij! łycho moje!
De meni schowatyś?
Zachowajuś, dytia moje.
Sama pid wodoju,
A ty hrich mij spokutujesz
W ludiach syrotoju,
Bezbat'czenkom!.."
Piszła sełom,
Płacze Kateryna;
Na hołowi chustynoczka.
Na rukach dytyna.
Wyjszła z seła — serce nyje.
Nazad podywyłaś,
Pokywała hołowoju,
Taj zahołosyła.
Jak topola, stała w poli
Pry bytij dorozi:
Jak rosa ta do schid soncia,
Pokapały slozy.
Za slozamy za hirkymy
I swita ne baczyt'.
Tilko syna pryhortaje,
Ciłuje ta płacze.
A wono, jak janhelatko,
Niczoho ne znaje,
Małeńkymy ruczyciamy
Pazuchy szukaje.
Siło sonce, z-za dibrowy
Nebo czerwonije:
Uterła sia, powernułaś,
Piszła... tilko mrije.
W seli dowho howoryty
De-czoho bahato.

Ta ne czuły wże tych riczej
Ni bat'ko ni maty...
Ottake-to na sim świti
Roblat' ludiam lude!
Toho wjażut', toho rižut'.
Toj sam sebe hubyt'.
A za-wiszczo? Swiatyj znaje!
Swit, bacz-sia, szyrokyj,
Ta nema de prychyłytyś
W świti odynokym.
Tomu dola zaprodała
Od kraju do kraju,
A druhomu ostawyła
Te, de zachowajut'.
De-ż ti lude, de-ż ti dobri,
Szczo serce zbyrałoś
Z nymy żyty, jich lubyty?
Propały, propały!
Jest' na świti dola.
A chto jiji znaje?
Jest' na świti wola.
A chto jiji maje?
Jest' lude na świti,
Sribłom, złotom śjajut'.
Zdajet' sia, panujut',
A doli ne znajut',
Ni doli ni woli!
Z nud'hoju ta z horem
Żupan nadiwajut',
A płakały — sorom.
Woźmit' sribło, złoto,
Ta bud'te bohati,
A ja woźmu slozy —

Łycho wyływaty:
Zatoplu nedolu
Dribnymy slozamy,
Zatopczu newolu
Bosymy nohamy!
Tohdi ja wesełyj,
Tohdi ja bahatyj,
Jak bude serdeńko
Po woli hulaty!

III.

Kryczat' sowy, spyt' dibrowa,
Zirońky syjajut',
Po-nad szłachom, szczyryceju[1]),
Chowraszky hulajut[2]).
Spoczywajut' dobri lude:
Szczo koho wtomyło:
Koho szczastia, koho slozy,
Wse niczka pokryła,
Wsich pokryła temnisińka,
Jak ditoczok maty.
De-ż Katrusiu pryhornuła?
Czy w lisi, czy w chati?
Czy na poli pid kopoju
Syna zabawlaje,
Czy w dibrowi z-pid kołody
Wowka wyhladaje?
Bodaj że was, czorni browy,
Nikomu ne maty,

---

[1]) take zilla. [2]) taki polowi zwirjatka.

Koły za was take łycho
Treba odbuwaty:
A szczo dalsze spitkajet' sia?
Bude łycho, bude!
Zostrinut' sia żowti pisky
I czużiji lude.
Zostrinet' sia zyma luta,
A toj czy zostrine,
Szczo piznaje Katerynu,
Prywitaje syna?
Z nym zabuła-b czornobrywa
Szlachy, pisky, hore:
Win jak maty prywitaje,
Jak brat zahoworyt'...
    Pobaczymo, poczujemo...
A poky — spoczynu,
Ta tym czasom rozpytaju
Szlach na Moskowszczynu.
Dałekyj szlach, pany braty,
Znaju jeho, znaju!
Aż na serci pochołone,
Jak joho zhadaju.
Popomirjaw i ja kołyś —
Szczob joho ne mirjat'!..
Roskazaw by pro te łycho,
Ta czy też powirjat'?
„Bresze", skażut', „siakyj — takyj
(Zwyczajno ne w oczy)
A tak tilko psuje mowu
Ta ludej moroczyt'".
Prawda wasza, prawda, lude!
Ta j na-szczo te znaty,
Szczo slozamy pered wamy

Bude wyływaty?
Na-szczo wono? U wsiakoho
I swoho czymało.
Cur że jomu!.. A tym czasom
Kete[1]) łysz kresało
Ta tiutiunu, szczob, znajete,
Doma ne żuryłyś;
A to łycho roskazuwat',
Szczob brydke prysnyłoś!
Nechaj joho łychyj woźme!
Łuczsze-ż pomirkuju,
De to moja Kateryna
Z Iwasem mandruje.
　　Za Kyjewom ta za Dniprom,
Po-pid temnym hajem,
Idut' szlachom czumaczeńky,
„Puhacza“ spiwajut'.
Ide szlachom mołodycia,
Musyt' buty z proszczi.
Czoho-ż smutna, neweseła,
Zapłakani oczy?
U łatanij swytynoczci,
Na płeczach torbyna,
W ruci cipok[2]), a na druhij
Zasnuła dytyna.
Zostriła sia z czumakamy,
Zakryła dytynu,
Pytajet' sia: „Lude dobri!
De szlach w Moskowszczynu?“
— „W Moskowszczynu? otsej samyj
Dałeko, neboho?“

---

[1]) dajte, [2]) pałycia.

„W samu Moskwu. Chrysta rady
Dajte na dorohu!"
Bere szaha, aż trusyt' sia:
Tiażko joho braty!
Taj na wiszczo?.. A dytyna?
Wonaż joho maty!
Zapłakała, piszła szlachom,
W Browarjach spoczyła.
Ta synowi za hirkoho
Medianyk kupyła.
Dowho-dowho serdesznaja
Wse jszła ta pytała:
Buło j take, szczo pid tynom
Z synom noczuwała..
Bacz, na szczo zdały sia kari oczeniata:
Szczob pid czużym tynom slozy wyływat'!
Oto-ż to dywit' sia ta kajteś, diwczata,
Szczob ne doweło sia Moskala szukat',
Szczob ne doweło sia, jak Katrja szukaje...
Tohdi ne pytajte, za szczo lude łajut',
Za-szczo ne puskajut' w chatu noczuwat'.
Ne pytajte, czornobrywi,
Bo lude ne znajut';
Koho Boh kara na świti,
To j wony karajut'...
Lude hnut' sia, jak ti łozy,
Kudy witer wije.
Syrotyni sonce śwityt'
(Śwityt' ta ne hrije) —
Lude-b sonce zastupyły,
Jak-by mały syłu,
Szczob syroti ne śwityło
Slozy ne suszyło.

A za wiszczo, Boże myłyj,
Za-szczo świtom nudyt'?
Szczo zrobyła wona ludiam,
Czoho chotiat' lude?
Szczob płakała!.. Serce moje!
Ne płacz, Kateryno!
Ne pokazuj ludiam slozy,
Terpy do zahynu!
A szczob łyczko ne marniło
Z czornymy browamy,
Do schid soncia, w temnim lisi
Umyj sia slozamy!
Umyjesz sia, ne pobaczat',
To j ne zaśmijut' sia;
A serdeńko odpoczyne,
Poky slozy llut' sia.

Ottake to łycho, baczyte, diwczata!
Zartujuczy kynuw Katrusiu Moskal.
Nedola ne baczyt', z kym jij żartuwaty,
A lude chocz baczat', to ludiam ne żal.
„Nechaj", każut', „hyne łedacza dytyna,
Koły ne zumiła sebe szanuwat'"!
Szanujte sia-ż, lubi, w nedobru hodynu
Szczob ne doweło sia Moskala szukat'!

Po-pid tyńniu noczuwała,
Raneńko wstawała,
Pospiszała w Moskowszczynu;
Aż hulk — zyma wpała.
Swyszcze połem zawerjucha,
Ide Kateryna
U łyczakach — łycho tiażke! —
I w odnij swytyni.
Ide Katrja, szkandybaje:

Dywyt' sia — szczoś mrije...
Lyboń idut' Moskałyky...
Łycho!.. serce mlije...
Połetiła, zostriła sia,
Pyta; „Czy ne maje,
Moho Jwana czorniawoho"?
A ti: „My ne znajem".
I, zwyczajno, jak Moskali,
Śmijut' sia, żartujut':
„Aj da baba! aj da naszi!
Kawo nie nadujut!"
Podywyłaś Kateryna:
„I wy, baczu, lude!
Ne płacz, synu, moje łycho!
Szczo bude, to j bude!
Pidu dalsze, - bilsz chodyła...
A może j zostrinu:
Oddam tebe, mij hołube,
A sama — zahynu!"
    Rewe, stohne churtowyna,
Kotyt', werne połem;
Stojit' Katrja sered pola,
Dała slozam wolu.
Utomyłaś zawerjucha,
De-de pozichaje:
Szcze-b płakała Kateryna,
Ta sloz bilsz ne maje.
Podywyłaś na dytynu:
Umyte slozoju
Czerwonije, jak kwitoczka
W-ranci pid rosoju.
Uśmichnułaś Kateryna,
Tiażko uśmichnułaś.

Koło sercia — jak hadyna
Czorna powernułaś.
Kruhom mowczky podywyłaś:
Baczyt': lis czornije,
A pid lisom, kraj dorohy,
Łyboń kuriń mrije.
„Chodim, synu! smerkajet' sia.
Koły pustiat' w chatu;
A ne pustiat', to j na dwori
Budem noczuwaty.
Pid chatoju zanoczujem,
Synu mij, Iwane!
De-ż ty budesz noczuwaty,
Jak mene ne stane?
Z sobakamy, mij synoczku,
Kochaj sia na dwori!
Sobaky zli, pokusajut',
Ta ne zahoworjat',
Ne roskażut' śmijuczy sia...
Z psamy jisty j pyty —
Bidna moja hołowońko!
Szczo meni robyty?“
Syrota, sobaka maje swoju dolu,
Maje dobre słowo w świti syrota;
Joho bjut' i łajut', zakujut' w newolu,
Ta nichto pro matir na śmich ne spyta.
A Jwasia spytajut', zarańnia spytajut',
Ne dadut' do mowy dytyni dożyt'.
Na koho sobaky na ułyci łajut'?
Chto hołyj, hołodnyj pid tynom sydyt'?
Chto łoburja wodyt'? Czorniawi bajstrjata...

Odna joho dola — czorni broweniata,
Ta j tych lude zazdri ne dajut' nosyt'.

IV.

Po-pid horoju jarom, dołom,
Mow ti didy wysokoczoli,
Duby z het'manszczyny stojat';
U jaru hrebla, werby w rjad.
Stawok pid kryhoju w newoli,
I opołonka — wodu brat'.
Mow pokotyło czerwonije,
Kriż chmaru sonce zaniałoś,
Naduw sia witer; jak powije,
Nema niczoho, skriż bilije,
Ta tilko lisom zahuło.
Rewe, swyszcze zawirjucha,
Po lisu zawyło;
Jak te more, biłe połe
Snihom pokotyłoś.
Wyjszow z chaty karbiwnyczyj,
Szczob lis ohladity,
Ta de tobi! take łycho,
Szczo ne wydno j świta.
„Ehe, baczu, jaka fuga!
Cur że jomu z lisom!
Pity w chatu... Szczo tam take?
Ot jich do sto-bisa!
Nedobra jich roznosyła,
Mow sprawdi za diłom.
Nyczypore! dywyś łyszeń,
Jaki pobilili"!

— „Szczo. Moskali? de Moskali?“
— „Szczo ty? Schameny sia!“
— „De Moskali-łebedyky?“
— „Ta on podywy sia!“
Połetiła Kateryna
I ne odiahła sia.
„Mabut' dobre Moskowszczyna
W tiamku jij dała sia!
Bo u-noczi tilko j znaje,
Szczo Moskala kłycze“.
Czerez peńky, zametamy,
Łetyt' łedwe dysze.
Bosa stała sered szlachu,
Wterłaś rukawamy.
A Moskali jij na-zustricz,
Jak odyn, werchamy.
„Łycho moje! dołe moja!“
Do jich... koły hlane:
Poperedu starszyj jide.
„Lubyj mij Iwane!
Serce moje kochaneje!
De ty tak baryw sia?“
Ta do joho za stremena...
A win, podywyw sia,
Ta szponamy konia w boky.
„Czoho-ż utikajesz?
Chyba zabuw Katerynu?
Chyba ne piznajesz?
Podywyś na mene:
Ja Katrusia twoja luba!
Na-szczo rwesz stremena?“
A win konia pohaniaje,
Niby-to j ne baczyt'.

„Postriwaj że, mij hołube!
Dywyś, ja ne płaczu.
Ty ne piznaw mene, Jwane?
Serce, podywy sia!
Jej że Bohu, ja Katrusia!“
„Dura, atwjaži sia!
Ważmitie procz bezumnuju!“
— „Boże mij! Iwasiu!
I ty mene pokydajesz?!
A tyz prysiahaw sia!“
— „Ważmitie procz! Cztoż wy stali?“
— „Koho? mene wziaty?
Za-szczoż? Skażу mij hołube!
Komu chocz oddaty
Swoju Katrju, szczo do tebe
W sadoczok chodyła,
Swoju Katrju, szczo dla tebe
Syna porodyła?
Mij bateczku, mij bratiku!
Chocz ty ne curaj sia!
Najmyczkoju tobi stanu...
Z druhoju kochaj sia.
Z ciłym świtom!.. Ja zabudu,
Szczo kołyś kochałaś,
Szczo od tebe syna mała,
Pokrytkoju stała...
Pokrytkoju — jakyj sorom!
I za-szczo ja hynu!
Pokyń mene, zabud' mene,
Ta ne kydaj syna!
Ne pokynesz? serce moje,
Ne wtikaj od mene!...
Ja wynesu tobi syna.“

Kynuła stremena
Ta w chatynu.
Wertajet' sia:
Nese jomu syna;
Nespowyta, zapłakana
Serdeszna dytyna.
„Ośde wono, podywy sia!
Deż ty? zachowaw sia?
Utik! nema!... Syna, syna
Bat'ko odcuraw sia!
Boże ty mij!... dytia moje!
De dinuś z toboju?
Moskałyky, hołubczyky!
Woźmit' zi soboju;
Ne curajteś, łebedyky!
Wono syrotyna;
Woźmit' joho ta oddajte
Starszomu za syna!
Woźmit' joho!.. bo pokynu.
Jak bat'ko pokynuw, —
Bodaj joho ne kydała
Łychaja hodyna!
Hrichom tebe na świt bożyj
Maty porodyła;
Wyrostaj że na śmich ludiam!“
Na szlach położyła:
„Ostawaj sia szukat' bat'ka!
A ja wże szukała.“
Ta w lis z szlachu, jak nawisna,
A dytia ostałoś.
Płacze bidne... A Moskalam
Bajduże, mynuły.
Wono j dobre, ta na łycho

Lisnyczi poczuły.
Biha Katrja bosa lisom,
Biha ta hołosyt',
Ta prokłyna swoho Jwana,
To płacze, to prosyt'.
Wybihaje na uzlissia;
Kruhom podywyłaś,
Ta w jar... bîżyt' — sered stawu
Mowczky opynyłaś.
„Pryjmy, Boże, moju duszu,
A ty — moje tiło!"
Szubowst' w wodu!... Po pid lodom
Het' zahurkotiło.
Czornobrywa Kateryna
Najszła, szczo szukała.
Dunuw witer po nad stawom —
I slidu ne stało.
To ne witer, to ne bujnyj,
Szczo duba łamaje;
To ne łycho, to ne tiażke,
Szczo maty wmyraje;
Ne syroty małi dity,
Szczo neńku schowały:
Jim zostałaś dobra sława,
Mohyła zostałaś.
Zaśmijut sia złiji lude
Małij syrotyni;
Wylle slozy na mohyłu —
Serdeńko spoczyne.
A tomu, tomu na świti,
Szczo jomu zostałoś,
Koho bat'ko i ne baczyw,
Maty odcurałaś?

Szczo zostałoś bajstrukowi?
Chto z nym zahoworyt'?
Ni rodyny, ni chatyny;
Szlachy, pisky, hore...
Pańske łyczko, czorni browy —
Na-szczo? Szczob piznały!
Zmaluwała, ne schowała...
Bodaj połyniały!

V.

Iszow kobzar do Kyjewa
Ta siw spoczywaty:
Torbynkamy obwiszanyj
Joho powożatyj.
Małe dytia koło joho
Na sonci kuniaje.
A tym czasom staryj kobzar
„Iwasia" spiwaje.
Chto jde, jide, ne mynaje:
Chto bubłyk, chto hroszi;
Chto staromu, a diwczata
Szażok michonoszi,
Zadywlat' sia czornobrywi:
I bose i hołe.
„Dała", każut'. „broweniata,
Ta ne dała doli!"
Jide szlachom do Kyjewa
Berłyn szestyrneju.
A w berłyni hospodynia
Z panom i semjeju.
Opynyw sia protyw starciw,

Kurjawa łahaje.
Pobih Iwaś, bo z wikoncia
Rukoju machaje.
Daje hroszi Iwasewy,
Dywujet' sia pani.
A pan hlanuw — odwernuw sia...
Piznaw prepohanyj,
Piznaw tiji kari oczy,
Czorni broweniata,
Piznaw bat'ko swoho syna,
Ta ne chocze wziaty.
Pyta pani: jak zowet' sia?
„Iwaś". — „Kakoj miłaj!"
Berłyn ruszyw, a Iwasia
Kurjawa pokryła...
Policzyły, szczo dostały,
Wstały siromachy,
Pomołyłys na schid soncia,
Piszły po-nad szlachom.

Newolnyk.

Poświata.

Dumy moji mołodiji.
Ponuriji dity!
I wy mene pokynuły!...
Pustku natopyty
Nema komu... Ostaw sia ja.
Ta ne syrotoju,
A z toboju, mołodoju,
Raju mij, pokoju,
Moja zore doświtniaja.
Jedynaja dumo
Preczystaja! Ty witajesz.
Jak u toho Numy
Taja nimfa Egeryja*)!
Tak ty, moja zore,
Prosyjajesz nado mnoju.
Niby zahoworysz,

*) Nimfa Egeryja mała dobri rady dawaty rymśkomu korołewy Numi, osobływo w sprawach religijnoho ustroju derżawy.

Uśmichnesz sia. Dywlu sia ja —
Niczoho ne baczu.
Prokynu sia — serce płacze,
I oczy zapłaczut'.
Spasybi, zirońko!
Mynaje
Nejasnyj deń mij, wże smerkaje.
Nad hołowoju wże nese
Swoju nekłepanuju kosu
Kosar nepewnyj*); mowczky skosyt';
A tam — i slid mij zanese
Chołodnyj witer. Wse mynaje!...
Zhadajesz może, mołoduju,
Wyłytu slozamy
Moju dumu, i tychymy,
Tychymy riczamy
Prohoworysz: „ja lubyła
Joho na sim świti,
J na tim świti lubyty mu..."
O mij tychyj świte,
Moja zore weczirniaja!
Ja budu witaty
Koło tebe, i za tebe
Hospoda błahaty!

I.

Toj błukaje za morjamy,
Swit perechożaje.
Doli, dołeńky szukaje:
Nemaje, nemaje.

---

*) smert',

Mow umerła! A toj rwet' sia
Z usijeji syły
Za dołeju... ot-ot dohnaw.
I — bebech w mohyłu!
A w ynszoho siromachy
Ni chaty ni pola,
Tilko torba: a z torbyny
Wyhladaje dola,
Mow dytynka: a win jiji
Łaje proklynaje
I za czwertku zakładaje, —
Ni, ne pokydaje!
Jak repiach toj. uczepyt' sia
Za łatani poły,
Taj zbyraje kołosoczky
Na czużomu poli:
A tam — snopy, a tam —kyrty,
A tam — u pałatach
Sydyt' sobi siromacha,
Mow u swojij chati.
Takaja to dola taja, —
Chocz i ne szukajte;
Koho schocze, sama najde,
U kołysci najde —
Szcze na Ukrajini weseli
I wolniji pyszałyś seła
Tohdi, jak prawedno żyły
Staryj kozak i ditok dwoje.
Szcze za Het'manszczyny staroji
Dawno se dijałoś kołyś.
Tak koło południa, w nedilu,
Ta na Zełenych szcze j światkach.
Pid chatoju w soroczci biłij

Sydiw, z banduroju w rukach,
Staryj kozak.
— „I tak, i siak!“
Staryj mirkuje, rozmowlaje...
„I treba b“, każe „j trochy szkoda!
A treba bude: dwa-try hody
Nechaj po świtu pohulaje
Ta sam swojeji poszukaje,
Jak ja szukaw kołyś... Jaryno!
A de Stepan?“ — „A on pid tynom,
Nenacze wkopanyj stoit'!“
— „A ja j ne baczu! A idit'
Łyszeń siudy, ta jdit' oboje!
A nute, dity, ottakoji!“
I wdaryw po strunach.
Staryj hraje, a Jaryna
Z Stepanom tanciuje;
Staryj praje, prymowlaje,
Nohamy tupciuje:
„Jak by meni łycha ta łycha,
Jak by meni swekriwońka tycha,
Jak by meni czołowik mołodyj,
Do druhoji ne chodyw, ne lubyw!
Oj hop, czyky-czyky!
Ta czerwoni czerewyky,
Ta troistiji muzyky;
Od wika do wika
Ja lubyłab czołowika!
Oj hop! zachodywś,
Zrobyw chatu, ożenywś,
I picz zatopyw
I weczerjat' nawaryw.
— Anu, dity, ottakoji!“

I staryj pidniaw sia:
Jak udaryt‘, jak uszkwaryt‘,
Aż u boky wziaw sia!
„Czy tak, czy ne tak,
Urodyw sia pasternak,
A petruszku
Kryszy w juszku.
Bude mak, bude mak!
Oj tak, taky ták,
Ożenyw sia kozak;
Kupyw chatu
I kimnatu,
Taj potiah u bajrak.
— Ni, ne ta wże! pidtoptałaś
Stara moja syła;
Utomyw sia. A se wse wy
Tak rozworuszyły.
O, bodaj was! Szczo-to lita!
Ni wże, ne do-ładu...
Mynuło sia. Idy łyszeń
Połudnuwat‘ łahod‘;
Hułajuczy, jak toj kazaw,
Szmatok chliba zjisty.
Idyż doniu! — A ty, synu,
Posłuchajesz wisty.
Sidaj łyszeń! Jak ubyły
Twoho bat‘ka Jwana
W Szlachetczyni, to ty szcze buw
Małeńkym, Stepane,
Szcze j ne łazyw.“ — „To ja ne syn?
Ja czużyj wam, tatu?“ —
— „Ta ne czużyj! striwaj łyszeń!
Ot, umerła j maty,

Taky twoja, a ja j każu
Pokijnij Maryni,
Mojij żinci: A szczo? każu,
Wożmem za dytynu —
Tebe-b otse? — Dobre, każe
Pokijna Maryna:
Czomu ne wziat'? — Wziały tebe
My, ta j sparuwały
Z Jarynoczkoju do kupy.
A teper ostałoś
Oś-szczo robyt': ty na liti,
I Jaryna zrije,
Treba bude ludej szukat'
Ta szczo — nebud' dijat'.
Jak ty skażesz?" — „Ja ne znaju.
Bo ja dumaw... teje..."
— „Szczo Jaryna sestra tobi?
A wono — ne teje;
Wono prosto: lubite sia,
Ta j z Bohom do szlubu!
A poky szczo, treba bude
I na czużi lude
Podywytyś, jak tam żywut' :
Czy orjut',
Czy na neoranomu sijut',
I prosto żnut'
I nemołoczene wijut',
Ta jak i melut' i jidiat' —
Wse treba znat'.
Tak ot-jak, druże: treba w ludy
Na rik na dwa pity
U najmyty;
Tohdi j pobaczymo, szczo bude.

Bo chto ne wmije zarobyt',
To toj ne wmity-me j pożyt'.
Ne dumaj! Koły choczesz znat',
De łuczsze łychom torhuwat'.
Idy ty w Sicz! Jak Boh pomoże,
Tam najisy sia wsich chlibiw;
Ja jich czymało popojiw;
I dosi nudno, jak zhadaju!
Koły zdobudesz, prynesesz;
A koły zhubysz, pożywesz
Moje dobro! Ta chocz zwyczaju
Kozaćkoho naberesz sia
Ta pobaczysz świta,
Ne takoho, jak u bursi,
A żywi myslite*)
Z towarystwom proczytajesz.
Ta po mołodeczy
Budesz Bohu mołyty sia,
A ne po czerneczy
Charamarkat'. Ottak, synu!
Pomoływszyś Bohu,
Osidłajesz bułanoho,
Ta j hajda w dorohu!
Chodim łyszeń połudnuwat'.
Czy ty wże, Jaryno,
Zmajstruwała nam szczo-nebud'?
Ottake-to, synu!..."
„Uże, tatoczku!" ozwałaś
Iz chaty Jaryna.

*) W bursi uczat' sia łysze mertwoji nauky („myslite" nawaje sia w cerkownij mowi bukwa „m") a w świti najuczysz sia praktycznoho rozumu.

II.

Ne jist' sia, ne pjet' sia, i serce ne bjet' sia.
I oczy ne baczat', ne czut' hołowy,
Nenacze nemaje, niby ne żywyj:
Zamist' szmatka chliba, za kuchol beret' sia.
Dywyt, sia Jaryna ta nyszkom śmijet' sia.
— „Szczo se jomu stałoś? Ni jisty, ni pyt'.
Niczoho ne chocze! Czy ne zanedużaw? —
Bratiku Stepane! Szczo w tebe bołyt'?"
Jaryna pytaje. Staromu bajduże.
Niby-to i ne czuje. — „Czy żat', czy ne żat,
A sijaty treba!" staryj promowlaje.
Niby-to do sebe. „A numo wstawat',
Do weczerni może szcze poszkandybaju.
A ty, Stepane, lażesz spat',
Bo zawtra rano treba wstat'
Ta konia sidłat'."
„Stepanoczku, hołubczyku!
Czoho se ty płaczesz?
Uśmichny sia, podywy sia!
Chyba ty ne baczysz,
Szczo j ja płaczu? Rozserdyw sia
Boh znaje na koho,
Ta j zo mnoju ne howoryt'.
Uteczu, jej Bohy,
Ta j schowajuś u burjani..
Skaży bo, Stepane!
Może j sprawdi nezdużajesz?
Ja zilla dostanu,
Ja pobiżu za baboju...
Może se z prystritu?"
- „Ni, Jaryno, moje serce,

Mij rożewyj kwite!...
Ja ne brat tobi Jaryno!
Ja zawtra pokynu
Tebe j bat'ka, na czużyni
De-nebud' zahynu;
A ty mene j ne zhadajesz —
Zabudesz, Jaryno,
Swoho brata!" — „Schameny sia!
Jej-Bohu, z prystritu!
Ja ne sestra? chtoż otse ja?
O Boże mij, świte!
Szczo-tut dijat'? Bat'ka nema.
A win zanedużaw
Ta szcze j umre. O Boże mij!
A jomu j bajduże,
Mow śmijet'-sia. Stepanoczku!
Chyba ty ne znajesz,
Szczo bez tebe i tatoczka
I mene ne stane?"
— „Ni, Jaryno, ja ne kynu,
A tilko pojidu
Nedałeko. A na toj rik
Ja do was pryjidu
Z starostamy, za toboju
Ta za rusznykamy.
Czy podajesz?" — „Ta cur tobi
Z tymy starostamy!
Szcze j żartuje!" — „Ne żartuju
Jej Bohu, Jaryno,
Ne żartuju!" — „To se j sprawdi
Ty zawtra pokynesz
Mene j batka? Ne żartujesz?
Skażу bo Stepane!

Chyba j sprawdi ne sestra ja?
— „Ni, moje kochannia,
Moje serce!“ — „Boże ż ty mij!
Czomu ja ne znała?
Buła b tebe ne lubyła
I ne ciłuwała...
Oj, oj, sorom! Het‘ od mene!
Pusty mene! Baczysz,
Jakyj dobryj! Ta pusty bo!
Jej-Bohu, zapłaczu..“
I zapłakała Jaryna,
Jak taja dytyna,
I kriź slozy promowlała:
„Pokyne! pokyne!“

Jak toj jawir nad wodoju
Stepan pochyływ sia,
Szczyri slozy kozaćkiji
W serci zapekły sia,
Mow u pekli. A Jaryna
To kłene, to prosyt‘,
To zamowkne, podywyt‘ sia,
I znow zahołosyt‘.
Ne zczuły sia, jak smerkło sia:
I sestru i brata,
Niby skowanych do-kupy,
Zastaw bat‘ko w chati.
I świt nastaw, a Jaryni
Ne spyt‘ sia, rydaje.
Uże Stepan iz krynyci
Konia napuwaje;
J wona z widramy pobihła
Niby za wodoju

Do krynyci. A tym czasom
Zaporożśku zbroju
Staryj wynis iz komory:
Dywyt' sia, radije,
Prymirjaje, niby znowu
Staryj mołodije.
Ta j zapłakaw. — „Zbroje moja,
Zbroje zołotaja!
Lita moji mołodiji,
Syło mołodaja!
Posłużi, moja ty zbroje,
Mołodij szcze syli,
Posłuży jomu tak szczyro,
Jak meni służyła!"

Wernuły sia od krynyci,
I Stepan sidłaje
Konia, swoho towarysza,
J żupan nadiwaje.
Ta płaczut' oboje.
I szabluka, mow hadiuka,
J ratyszcze-driuczyna,
I samopał semypiadnyj
Powys za płeczyma.
Aż zomliła, jak uzriła:
I staryj zapłakaw,
Jak pobaczyw na konewi
Takoho junaka.
Wede konia za powody
Ta płacze Jaryna;
Staryj bat'ko ide rjadom,
Nauczaje syna:
Jak u wijśku probuwaty.

Starszych szanuwaty,
Towarystwo poważaty,
W tabor ne chowatyś,
„Nechaj tebe Boh zastupyt'!"
Jak za sełom stały,
Skazaw bat'ko, ta wsi troje
Razom zarydały.

Stepan huknuw, i kurjawa
Szlachom pidniała sia.
„Ne bary sia, mij synoczku!
Szwydcze powertaj sia!"
Skazaw staryj. A Jaryna,
Mow taja jałyna
Pry dołyni, pochyłyłaś.
Mowczała Jaryna,
Tilko slozy utyraje,
Na szlach pohladaje:
Iz kurjawy szczoś wyhlane
I znow propadaje;
Niby szapka czerez połe
Kotyt' sia, czornije,
Propadaje, moszeczkoju
Tilko-tilko mrije,
Ta j propało. Dowho, dowho
Stojała Jaryna
Ta dywyłaś, czy ne wyrne
Znowu komaszyna
Iz kurjawy. Ne wyrnuła,
Propała. I znowu
Zapłakała Jarynoczka
Ta j piszła do — domu.

III.

Mynajut‘ dni, mynaje lito:
Nastała osiń, szełestyt‘
Pożowkłe łystia. Mow ubytyj,
Staryj pid chatoju sydyt‘:
Doczka nezdużaje Jaryna,
Joho jedynaja dytyna,
Pokynut‘ chocze! Z kym dożyt‘.
Dobyty wiku wikowoho?
Zhadaw Stepana mołodoho,
Zhadaw swoi błahi lita,
Zhadaw ta j nyszeczkom zapłakaw
Bahatyj sywyj syrota.
— „W Twojich rukach wse na świti,
Twoja wsiudy wola!
Nechaj bude tak, jak choczesz —
Taka moja dola!“
Staryj wymowyw i nyszkom
Bohu pomoływ sia,
Taj piszow sobi z pid chaty
I w sadok popliw sia.

I barwinkom, i rutoju,
I rjastom kwitczaje
Wesna zemlu, mow diwczynu
W zełenomu haji:
I soneczko sered neba
Opynyłoś, stało,
Mow żenych toj mołoduju,
Zemlu ohladało.
I Jaryna wyjszła z chaty
Na swit bożyj hlanut‘.

Ledwe wyjszła; uśmichnet' sia,
To pide, to stane,
Rozhladaje, dywujet' sia,
Ta lubo, ta tycho,
Niby wczora narodyłaś...
A luteje łycho
W samim sercy woruchnułoś
I świt zapałyło.
Jak byłyna pidkoszena,
Jaryna schyłyłaś;
Jak z kwitoczky rosa w ranci,
Slozy połyły sia.
Odużała Jarynoczka.
Idut' lude w Kyjiw
Ta w Poczajiw pomołytyś
I wona jde z nymy.
U Kyjewi wełykomu
Wsich światych błahała:
U Meżyhorśkoho Spasa
Tryczy pryczaszczałaś;
U Poczajewi światomu
Radyła — mołyłaś,
Szczob Stepan toj. dola taja,
Jij chocza prysnyłaś.
Ne prysnyłaś!.. Wernuła sia.
Znowu zabiliła
Zyma biła. Za zymoju
Znow zazełeniła
Wesna boża.
Wyjszła z chaty
Na świt dywuwatyś
Jarynoczka, ta ne Boha
Swiatoho błahaty,

A nyszczeczkom u worożky
Pro joho spytaty.
I worożka worożyła.
Prystrit zamowlała,
Tałan — dolu ta wesilla
Z wosku wyływała.
— „On baczysz? kiń osidłanyj
Tupaje nohoju
Pid kozakom; a on-de ide
Diduś z borodoju
Aż do kolin. Oto hroszi;
Jak by dohadaw sia
Kozak ottoj zlakat' dida...
Zlakaw! — ta j schowaw sia
Za mohyłu, liczyt' hroszi...
A on znowu szlachom
Kozak ide, niby stareć:
To, bacz, rady strachu,
Szczob Lachy abo Tatary.
Czasom ne spitkały."
I radeseńka Jaryna
Do — domu wertałaś.

IV.

Uże tretij i czetwertyj
I piatyj mynaje
Nemałyj rik, a Stepana
Nemaje, nemaje!
I steżeczka — doriżeczka,
Jarom ta horoju
Utoptaną do worożky,

Porosła trawoju.
Nema joho! U czernyci
Kosu rozplitaje
Beztałanna; koło neji
Padaje, błahaje
Staryj bat'ko, chocz liteczko,
Chocz Petra diżdaty,
Chocz Zełenoji nedili...
Diżdałyś, i chatu
Ukwitczały harneseńko,
I w soroczkach biłych
Neweseli, mow syroty,
Pid chatoju siły.
Sydiat' sobi ta sumujut',
Słuchajut' — szczoś hraje
Mow na kobzi, na ułyci,
I niby spiwaje...

DUMA.

„U nedilu w ranci rano
Synie more hrało;
Towarystwo koszowoho
Na radi prochało:
„Błahosłowy, otamane,
Bajdaky spuskaty,
Ta za Tender pohulaty,
Turka poszukaty.“

„Czajky j bajdaky spuskały,
Harmatamy resztuwały,
Z Dniprowoho hirła szyrokoho wypływały.

Sered noczy temnoji
Na mori syniomu
Za ostrowom Tenderom potopały, propadały...
Odyn potopaje,
Druhyj wyrynaje,
Kozactwu - towarystwu iz synioji chwyli
[rukoju machaje
I zyczno hukaje:
Nechaj wam, panowe towarystwo, Boh
[dopomahaje!"
I w synij chwyli potopaje, propadaje...
Titko try czajky, sława Bohu,
Otamana kurinnoho,
Syroty Stepana mołodoho,
Synie more ne wtopyło,
A w turećku zemlu aharjańsku
Bez kormył prybyło.
Tohdi syrotu Stepana,
Kozaka łejstrowoho,
Otamana mołodoho,
Turky - janyczary łowyły,
Z harmaty hrymały,
W kajdany kuwały,
W tiażkuju newolu zawdawały...
Oj Spase nasz Meżyhorśkyj,
Czudotwornyj Spase!
I lutomu worohowi
Ne dopusty wpasty
W turećku zemlu, w tiażkuju newolu!
Tam kajdany po try pudy,
Otamanam — po czotyry...
I świta bożoho ne baczat', ne znajut'
Pid zemłeju kamiń łamajut'.

Bez spowidy światoji umyrajut',
Jak sobaky zdychajut'.
„I zhadaw syrota Stepan w newoli
Swoju dałeku Ukrajinu,
Neridnoho bat'ka staroho,
I konyka woronoho,
I neridnuju sestru Jarynu...
Płacze,rydaje,
Do Boha ruky zdijmaje.
Kajdany łamaje,
Wtikaje na wolnuju wolu...
Uże na tretiomu poli
Turky-janyczary dohnały,
Do stowpa wiazały,
Oczy wyjmały,
Harjaczym zalizom wypikały,
W kajdany kuwały,
W tiurmu posadyły
Taj zamuruwały..."

V.

Ottak na ułyci, pid tynom,
Szcze mołodyj kobzar stojaw
I pro newolnyka spiwaw.
Za tynom słuchała Jaryna,
I ne dosłuchała — upała.
— „Stepanoczku! Stepanoczku!"
Kryczała, rydała:
„Stepanoczku, moje serce!
De-ż se ty baryw sia?
Tatu! Tatu! idit' siudy,

Idit', podywit', sia!"
Pryjszow staryj, rozhladaje.
I swoho Stepana
Ne piznaje: take z joho
Zrobyły kajdany!
— „Synu ty mij beztałannyj!
Moja ty dytyno!
De ty w świti pohybajesz?
Synu mij jedynyj."
Płacze staryj ta rydaje,
J Stepan slipyj płacze,
Newydiuszczymy oczyma
Mow sonce pobaczyw.
I berut' joho pid ruku
I wedut' u chatu,
I wytaje Jarynoczka
Mow ridnoho brata;
I hołowu jomu zmyła
I nohy umyła,
I w soroczci tonkij, biłij
Za stił posadyła;
Hoduwała, napuwała,
Położyła spaty
U kimnati, — i tycheńko
Wyjszła z bat'kom z chaty.
Czerez tyżdeń bez starostiw
Za Stepana swata
Staryj swoju Jarynoczku. —
I Jaryna w chati...
„Ni, ne treba, mij tatoczku,
Ne treba Jaryno!"
Stepan każe: „Ja zahynuw,
Na wiky zahynuw!

Za-szczo ż swoji mołodiji
Ty lita pohubysz
Za kalikoju, Jaryno?...
Naśmijut‘ sia lude,
I Boh światyj pokaraje,
I prożene dolu
Z siji chaty wesełoji
Na czużeje połe.
Ni, Jaryno! Boh ne kyne
I znajde drużynu;
A ja pidu w Zaporożża:
Tam ja ne zahynu, —
Nahodujut‘.“
„Ni Stepane,
Moja ty dytyno!
I Hospod‘ tebe pokyne,
Jak ty nas pokynesz.
Ostawaj sia, Stepanoczku!
Koły ne chocz bratyś,
To tak budesz: ja — sestroju,
A ty budesz bratom,
I dit‘my jomu oboje,
Bat‘kowi staromu.
Ne jdy od nas znowu!
Ne pokynesz?...“ — „Ni, Jaryno!“
I Stepan ostaw sia.
Zradiw staryj mow małeńkyj
Aż za kobzu wziaw sia;
Chotiw wszkwaryt‘ metełyciu
Z usijeji syły,
Ta ne wszkwaryw...
Pid chatoju
Usi troje siły.

„Rozkaży ż ty nam, Stepane,
Pro swoju nedolu;
Bo j ja taky hulaw kołyś
W turećkij newoli."
— „Otoż mene, wże slipoho,
Na świt wypuskały
Z towarystwom. Towarystwo
Na Sicz prjamuwało
I mene wziało z soboju,
I czerez Bałkany
Prostały my w Ukrajinu
Wolnymy nohamy.
A na tychomu Dunaju
Nas perebihajut'
Siczowyky-Zaporożci
w Sicz zawertajut'...
I rozkazujut' i płaczut',
ak Sicz rujnuwały,
Jak Moskali sribło-złoto
I świczy zabrały
U Pokrowy; jak kozaky
W-noczi utikały,
I na tychomu Dunaju
Nowym Koszem stały;
Jak carycia po Kyjewu
Z Neczosom chodyła,
meżyhorśkoho Spasa
W noczi zapałyła,
I po Dnipru u zołotij
Galeri hulała,
Na pożar toj pohladała,
Nyszkom uśmichałaś;
I jak stepy zaporożśki
Tohdi podiłyły,

I panam na Ukrajini
Lud zakripostyły...
Jak Kyryło z starszynamy
Pudrom obsypałyś
w caryci, mow sobaky,
Patynky łyzały.
Ottak, tatu! Ja szczasływyj,
Szczo oczej ne maju,
Szczo niczoho toho w świti
Ne baczu j ne znaju...
Lachy buły, use wziały,
Krow powypywały,
A Moskali i świt bożyj
W puta zakuwały.
„Ottake-to! Tiażko, tatu,
Iz naszoji chaty
Do Turczyna pohanoho
W susidy prochatyś!
Teper, każut', w Słobodzieji
Ostanky zbyraje
Hołowałyj, ta na Kubań
Chłopciw pidmowlaje..
Nechaj jomu Boh pomoże!
A szczo z toho bude —
Swiatyj znaje! Poczujemo,
Szczo roskażut' lude."
Ottak wony szczo deń bożyj
U dwoch rozmowlały
Do piwnoczy, a Jaryna
Hospodarjuwała,
Ta światych ottych błahała...
Takyż ubłahała:
Na wsejidnij u nedilu

Wona sparuwałaś
Z slipym swojim...
Takeje-to
Skojiłoś na świti,
Moji lubi diwczatoczka,
Rożewiji kwity!
Takeje-to! Odrużułyś
Moji mołodiji.
Może wono j ne do ładu,
Ta szczo maju dijat',
Koły take spodijałoś?
Rik uże mynaje,
Uże j druhyj. Z drużynoju
Jaryna hulaje
Po sadoczku. Staryj bat'ko
Sydyt' koło chaty,
Ta wczyt' wnuka puzanczyka
Czołom oddawaty...

EPILOG.

Otse i wsia moja duma....
Ne zdywujte, lude!
Te, szczo buło, mynuło sia
I znowu ne bude.
Mynuły sia moji slozy,
Ne rwet' sia, ne płacze
Potoczene stare serce,
I oczy ne baczat'
Ni tychoji chatynoczky
W zabutomu kraju,
Ni tychoji dołynoczky.

Ni temnoho haju;
Ni diwczyny mołodoji
J małoji dytyny
Ja ne baczu szczasływoji:
Wse płacze, wse hyne!
I rad by ja schowaty sia,
Ałe de? — ne znaju.
Skriż neprawda, de ne hlanu,
Skriż Hospoda łajut'.
Serce wjane, zasychaje,
Zamerzajut' słozy...
I wtomywś ja, odynokyj,
Na samij dorozi...
Ottake-to! Ne zdywujte,
Szczo woronom krjaczu:
Chmara sonce zastupyła,
Ja świta ne baczu.
Łedwe - łedwe o piwnoczi
Sercem prozyraju,
I nemoszcnu moju dumu
Na świt posyłaju,
Sciluszczoji j żywuszczoji
Wody poszukaty:
Jak inkoły, to j prynese
I pokropyt' w chati,
I zaśwityt' ohoń czystyj,
I sumno i tycho
Roskazuje pro wesilla,
Zwertaje na łycho...
Teper meni pro slipoho
Syrotu kinczaje,
Ałe jak dowesty kraju,
I sama ne znaje:

Bo ne buło toho dywa
Może spokon-wiku,
Szczob szczasływa buła żinka
Z slipym czołowikom.
    Otże stałoś take dywo!
Hod, druhyj mynaje,
Jak pobrałyś; a dywit‘ sia —
W kupoczci hulajut‘
Po sadoczku. Stary bat‘ko
Sydyt‘ koło chaty
Ta wczyt‘ wnuka małeńkoho
Czołom oddawaty.

Zmist (de szczo je):

na storoni:

Chto buw Taras Szewczenko III

POEZYI TARASA SZEWCZENKA:

1. Iwan Pidkowa 1
2. Do Osnowianenka 3
3. Topola 7
4. Chustyna 14
5. Rozryta mohyła 16
6. Zapowit 18
7. Dumka syroty (Oj odna ja) 19
8. Weczir 20
9. Dumka (Sonce zachodyt') 20
10. Dumka diwczyny (Jakby meni czerewyky) . 21
11. Dumka matery (Oj luli, luli) 22
12. Dumka (Oj czoho ty poczorniło) . . . 23
13. Spiwanka (Utoptała steżeczku) 24
14. Pokynena diwczyna (Na horodi) . . . 25
15. Nad Dniprowoju sahoju 25
16. **Najmyczka** 27
17. **Kateryna** 46
18. **Newolnyk** 70